

ПРОЛОГ

Антарктична станція Амундсена-Скотта, Південний полюс

19 вересня 2141-го

Джейлін Гонкала пробула на станції тиждень, і вже освоїлася б, якби не ватяна тиша, що тиснула на мізки, та немовби скам'янілі сутінки. Останнє дошкуляло найдужче. На Південному полюсі сонце сходить і сідає раз на рік, тож коли Джейлін вибиралася з житлового корпусу й задирала голову, її бентежила містична однаковість передсвітанкового неба: один і той самий градієнт від густо-синього з одного краю до майже повної відсутності кольору з іншого. До цього неможливо було звикнути: тьмяне, втомлене світло збурювало у грудях дивне почуття, якому Джейлін не знаходила назви та від якого інстинктивно скулювалася.

Не те щоби небо взагалі не змінювалося. Світліша його частина притискала до обрїю оранжеву смужку, під якою, на градус-півтора нижче від горизонту, ховалося сонце. Світило рухалося по колу, тягнуло смужку за собою, але не показувалося, не впливало на загальний рівень освітленості. Джейлін не розуміла, з якого дива цей період вважають білою ніччю, коли насправді все довкола сіре: сірий і через те наче підгнилий лід, сірі станційні будівлі, сірі мазки хмар над головою. Лише позаду неї, над занедбаним геодезичним куполом, серед жменьки ледве видимих на сіруватому тлі зірок холодно сяяв Юпітер.

Джейлін піднялася на льодяний пригірок і окинула поглядом масив бурових веж удаліні. Чотири дні тому звідси почалася її екскурсія-ознайомлення. П'ятдесятип'ятирічний доктор Стеллан Янг, керівник станції Амундсена-Скотта, набивав тютюном люльку і, жестикулюючи, пояснював призначення купи химерних об'єктів довкола центральних корпусів: наземні цистерни для заправки літаків, посадковий майданчик під конвертоплани¹, антенне поле, геодезичний купол...

Територія станції складалася з трьох секторів: відведеного для атмосферних спостережень Сектора чистого повітря, вільного від всюдиходів і важкого обладнання Тихого сектора (там проходили сейсмічні й інші чутливі до вібрації експерименти) й нарешті Темного сектора — ділянки з розташованими на ній детекторами для вивчення темної матерії. І саме туди дивилася Джейлін: під стояками бурових веж, глибоко в товщі антарктичного льоду, містилася найбільша у світі нейтринна обсерваторія IceCube 2.0.

Джейлін почула неквапливі кроки й озирнулася. Ледь означеною в півтемряві доріжкою наближався худий чоловік із гачкуватим носом. Доктор Стеллан Янг. Він помітив спрямований на нього погляд і помахав. Джейлін махнула у відповідь, а коли Янг підступив ближче, зауважила, що він стискає в долоні чашку з гарячим чаєм.

— Ти як? — запитав чоловік.

Його спеціалізацією була морська біологія, та оскільки до найближчого моря було дві тисячі кілометрів, на станції Янг виконував переважно адміністративну роботу.

Джейлін знизала плечима.

— Ще не знаю. — Потім подумала, що Янг може не так зрозуміти, й додала: — Але я рада, що я тут.

— Справді?

¹ Конвертоплан — літальний апарат, обладнаний поворотними двигунами, які у піднятому положенні забезпечують вертикальний зліт або посадку, а опущені горизонтально — рух апарата як літака.

— Усі серйозні проєкти зараз на паузі, тому це... — вона вказала підборіддям у бік веж, що темніли вдалині, — не так і погано.

— Ну, так, — Стеллан подмухав на чай і зробив ковток. — А батьки?

— Що батьки? — перепитала Джейлін.

— Як поставилися до того, що ти подалася асистенткою на полярну станцію?

— Не скажу, що кричали від захвату, але й не заперечували. — Насправді вони не здивувалися. Матір Джейлін очолювала консалтингову компанію в Пало-Альто й після того, як шість років тому її донька відмовилася від кар'єри фінансистки та вступила на департамент астрономії в Берклі, не дивувалася нічому. Матір якось раз запропонувала їй роботу у своїй компанії, а коли Джейлін відмовилася, більше не наполягала. Батько ж тільки рукою махнув: роби що хочеш. — Під кінець, перед від'їздом, вони вже наче й тішилися з того, що я зваляю.

Янг гмикнув.

— Осточортіли одне одному за карантин?

— Не те слово. — Каліфорнійський університет у Берклі перейшов на дистанційне навчання ще в лютому сто сорокового. — Двадцять місяців ніби під домашнім арештом.

— Страшно було? — Стеллан скосив на неї очі.

Якщо не брати до уваги нетривалі послаблення, клодис-пандемія лютувала впродовж двох років. Півсотні станційних техніків на чолі з доктором Янгом, чие завдання полягало в підтриманні робочого стану обладнання протягом зими 2140-го, застрягли на станції і про події у світі дізнавалися здебільшого з випусків новин. Картинки там були лячні: ряди лікарняних ліжок на вулицях Нью-Йорка, братська могила завбільшки з кар'єр у передмісті Атланти, натовпи безхатченків, які лізуть через стіну на кордоні з Мексикою...

— Ні, — відповіла Джейлін.

— Зовсім?

— Зовсім, — вона помотала головою.

За двадцять місяців установлений на її смартфоні додаток CLODIS DigiTracer лише кілька разів сповіщав про хворих на клодис або осіб, які контактували з хворими, та й то в сусідніх районах: Крествуд-Гіллз, Голмбі-Гіллз, Вествуд-Віллідж. На тому все — за період карантину в районі Бель-Ейр жодного випадку зараження клостридією не зафіксували, тож ні мародерів, які спустошували діловий центр Лос-Анджелеса, ні схожих на привидів хворих, які пленталися бульварами, вивергаючи під себе літри рідкого лайна, Джейлін не бачила.

— Наш будинок у західній частині Лос-Анджелеса, — пояснила вона, — хороший район, те-се...

— Санта-Моніка?

— Бель-Ейр.

— Круто, — Янг покивав.

А тоді замовк, як замовкали подруги та приятелі Джейлін, щойно усвідомлювали, що вона мешкає в районі, де будинки, дешевші за десять мільйонів, вважають несмаком.

Мружачись, Джейлін подивилася на смужку світла над горизонтом і сказала:

— Дивні ці постійні сутінки. Час ніби зупинився.

— Це ненадовго. Ще два дні — й сонце визирне. Отам. — Янг тицьнув у точку на горизонті, правіше від вишок. — А тоді, кружляючи, підійматиметься, — палець намалював кілька кіл у повітрі. — Підійматиметься і не зникатиме аж до двадцять третього березня наступного року. Ще встигнеш скучити за сутінками, повір.

— А що це за звук сьогодні вранці був? Ви ж чули? За годину до сніданку.

— Скрип?

— Ага.

— У крижаному щиті утворюються тріщини.

— Це окей? Тобто так і має бути?

— Не має. Я тут десять років уже, з перервами, проте такого не пам'ятаю. — Янг роздув ніздрі. — Відчуваєш запах? — Джейлін пригнулася й хитнула головою. Пахло наче дощового дня на цвинтарі: щільною, настояною вогкістю. — Льодовик тане, — пояснив Янг, а тоді повторив: — Так не має бути.

За сотню кроків позаду них темніла будівля з вузькими вертикальними вікнами — перший із двох ідентичних житлових корпусів. Янг повів очима на табло електронного термометра, причепленого над головним входом. Той показував +0,6 °С. Хоча можна було й не перевіряти: і він, і Джейлін стояли в самих жилетках поверх вовняних светрів.

— І часто тут такі температури? — поцікавилася Гонкала.

— Буває й до плюс п'яти, але завжди в грудні-січні, серед літа. Ніколи о такій порі. Минулого року до кінця вересня трималися сорокаградусні морози.

Джейлін і собі глянула назад. Житлові корпуси склалися з окремих модулів, вивисених на бетонних палях, щоби запобігти замітанню снігами, ось тільки цієї зими снігу не було, через що будівлі нагадували табун зігнаних до купи всюдиходів-крокерів із «Зоряних воєн», старого фантастичного фільму, який Джейлін відкопала в мережі на карантині.

— Сто років тому в цей час температура взагалі опускалася до мінус вісімдесяти. — Янг переступив із ноги на ногу та скривився, коли замість порипування під ногами зашлюпало. — Тому нуль без сонця — це трохи не тойво.

Вони замовкли. Янг сьорбнув чаю, озвався:

— Сьогодні перша зміна?

За пів години — о десятій за новозеландським часом — Джейлін заступала на своє перше чергування в дата-центрі.

— Ага.

— Гарзд.

Янг одним махом вихилив вміст чашки.

— Ходімо? — кивнув на житлові корпуси.

— Я ще трохи побуду.

Янг рушив стежкою назад. Джейлін провела його очима, а тоді розвернулася до вишок, глибоко під якими товщу криги пронизували тисячі впаяних гірлянд із фотосенсорами.

Перший IceCube збудували 2010-го неподалік місця, де зараз лежали труби, що їх використовували при бурінні. Детектор складався з вісімдесяти сталевих ниток, опущених у свердловини завглибшки два з половиною кілометри. Кожна з ниток між глибинами 1450 і 2450 метрів мала фотосенсори: для виявлення нейтрино, що прилітають із космосу. Нейтрино — найбільш розповсюджені частинки у Всесвіті, вони виникають у надрах зірок, під час спалахів наднових, при зіткненні космічних променів з атомами речовини, і водночас вони напрочуд «сором'язливі». Якби можна було створити свинцевий стрижень завдовжки зі світловий рік, нейтрино пролетів би його з кінця в кінець, не зачепивши жодного атома. Іноді нейтрино все ж взаємодіють із матерією, наприклад, зіштовхуються з протоном у молекулі води, продукуючи елементарні частинки, які, розлітаючись, лишають по собі світловий слід. Цей слід можна зафіксувати фотосенсорами, проте важко відрізнити від фонового шуму. Через це нейтринні детектори встановлюють глибоко під землею, у воді або під льодом.

До середини ХХІ століття в «Льодяному кубі» досліджували нейтрино, що прилітали з глибокого космосу. Згодом детектор себе вичерпав, тож 2048-го його законсервували й не згадували аж до 2120-го, коли інтерес до нейтрино спалахнув знову. На той момент

стало зрозуміло, що ніяких WIMP'ів² — масивних частинок, які би прояснили природу темної матерії, — не існує, що темна матерія є складнішою, ніж вважали, і ймовірно, не поступається складністю видимій речовині. Через появу нових теорій, окремі з яких передбачали, що взаємодія між частинками темної матерії породжуватиме нейтрино певних енергій, на початку 2130-х учені взялися розконсервовувати старі обсерваторії — «Льодяний куб» на Південному полюсі, «Каміоканде» в горах Японії, «Антарес» у Середземному морі — з метою наново вивчити відомі скупчення темної матерії. Більш ретельний аналіз нейтрино, які надходять від них, мав допомогти з'ясувати, яка із запропонованих теоретиками моделей є правильною, й остаточно розкрити природу темної матерії.

Старий IceCube із вісімдесятьма свердловинами впродовж року фіксував не більше як дві дюжини нейтринних зіткнень, тож у травні 2132-го Національний науковий фонд США профінансував будівництво IceCube 2.0. Роботи завершили в лютому 2140-го. Новий детектор складався з 5050 ниток зі ста десятками сенсорів на кожній і після введення в експлуатацію мав фіксувати півтори сотні нейтрино на рік.

Джейлін дивилася на пошрамовану гусеничними траками кригу, думала про кілометри льодовика під ногами й уявляла, яких зусиль вартувало прошити його свердловинами на всю товщину. Зв'язок між нейтрино і темною матерією був темою її магістерської. З погляду науки робота видавалася актуальною, а ось практичне її застосування у світі, який лише оговтувався після найбільш виснажливої від початку століття пандемії, викликало запитання. Джейлін захистилася пів року тому (дистанційно, певна річ), за два місяці отримала з Берклі диплом, після чого здебільшого марнувала час у підвалі батьківського будинку, прилипливши до ігрової AR-консолі. А тоді в самісінький розпал нестерпно спекотного літа, коли ні ігри, ні серіали в неї більше не лізли, вона натрапила на інформацію Відділу полярних програм Національного наукового фонду про завершення будівництва нового нейтринного детектора на Південному полюсі. Хтозна-чому Джейлін надіслала резюме й одержала запрошення на онлайн-співбесіду. За її результатами Відділ полярних програм запропонував їй піврічний контракт і посаду польової асистентки на станції Амундсена-Скотта.

Джейлін усміхнулася, пригадавши, що уявила, коли почула оте «польова асистентка» вперше. Перед очима постала картинка, як вона, горблячись під поривами вітру, задубілими на морозі пальцями стискає штатив із пробірками, а поруч який-небудь старший науковий співробітник, засипаний снігом і з бурульками, що стирчать із ніздрів, наче ікла моржа, щось вишукує у кризі. Насправді все виявилось банальним. Її обов'язки здебільшого полягали в тому, щоб витріщатися в монітор, нічого не чіпати та стежити за тим, щоб ніхто інший також нічого не чіпав. Століття тому детектор розташовувався в окремій будівлі над свердловинами. На початку 2133-го апаратне обладнання перенесли до Центру зберігання та обробки даних (по-простому, дата-центру) в одному з житлових корпусів, і Джейлін навіть не мала вистромлювати з будівлі носа. Докторка Тельма Барретт, якій на вигляд було не менше тисячі років і яка очолювала дослідницьку групу, що працювала на «Льодяному кубі», після влаштованої Стелланом екскурсії пояснила їй, як усе функціонує: «Система видає звуковий сигнал, коли щось подібне на нейтрино прилітає з обраної ділянки віддаленого космосу. Дані на сервери надходять автоматично. Від тебе вимагається проконтролювати правильність їхнього збереження в лог-файл. Таке траплятиметься нечасто. — Стара дивилася на Джейлін із таким виразом, ніби не сумнівалася, що до того часу, як оновлений IceCube упіймає перше високоенергетичне нейтрино, молодій асистентки вже не буде на станції. — Дуже нечасто».

² WIMP (скор. від англ. *Weakly Interacting Massive Particle* — масивна частинка, здатна до слабких взаємодій) — гіпотетична масивна елементарна частинка, що її у XXI столітті вважали кандидатом на роль основного компонента темної матерії.

Джейлін востаннє ковзнула очима по масиву бурових веж і зиркнула на годинник. За п'ять десятих — час повертатися. Вона розвернулася й закрокувала до житлових будівель.

22:05 NZST³

Чимале загалом приміщення дата-центру видавалося тісним через нагромадження серверних шаф і відсутність вікон. Праворуч від входу висіла смартдошка з графіком чергувань, ліворуч розташувався операторський пульт, стіну над ним затуляли півтора десятка екранів. Більшість — неактивні. Запах злежалого пилу надавав повітряу пришерхлої текстури.

Після м'якої півтемряви полярного неба світло штучних ламп неприємно різало очі. Мружачись, Джейлін націдила кави з автомата та переконалася, що потрібні монітори ввімкнені. Щойно вона вмостилася за пультом, у дверях вигулькнула голова доктора Янга.

— Готова?

Джейлін стелла плечима. Готова до чого? Вони ж не ракети на орбіту запускають.

— Не перепрацьовуйся. — Стеллан підморгнув і намірився піти, проте останньої миті Джейлін зупинила його запитанням:

— У разі надзвичайної ситуації мені будити вас чи... докторку Барретт?

Ішлося, звісно, не про надзвичайну ситуацію. Джейлін просила дозволу звертатися до Янга в обхід страшенно в'їдливої Тельми.

— Якої надзвичайної ситуації?

— Наприклад, пожежі.

— У «Льодяному кубі»? — Янг пирхнув. — Це просто детектори, які підсилюють світловий сигнал. Під кілометрами льоду. Я біолог, я не знаю, чи може з ними щось статися, проте перейматися, що вони згорять, гадаю, точно не варто.

Джейлін почервоніла так гаряче, аж Стеллану стало її жаль.

— Ну, якщо система сповістить про вловлення відразу кількох нейтрино, тоді, гадаю, так, можна будити докторку Барретт, — слабка усмішка підсмикнула щоки, — щоб відсвяткувати. В іншому разі нічого страшного, якщо почекаєш до ранку. — І кинув на прощання: — Гарної ночі.

— Вам теж, докторе Янг.

Коли Стелланові кроки віддалилися, Джейлін увімкнула планшет, запустила YouTube і скинула бровами: відео «Zoe Climbs Olympus Mons, part 4⁴» опинилося на першій позиції вкладки «Популярне». І це за годину! То був завершальний, четвертий епізод із серії влогів про сходження ютуберки ZoeOfMars на марсіанський Олімп⁵. У першому епізоді Зоя розповідала про Мортена Ронгстада та Торда Енберга, засновників компанії Martian Adventures, а також про шлях від Ньюборна до Базового табору біля підніжжя вулкана. Увесь другий Торд і Мортен вели її до ескарпів⁶ на північному сході Олімпу. Під час третього Зоя залишила табір і почала сходження. Те відео завершилося прибуттям до напівукопаних у землю модульних жител якраз перед вершиною, де Зоя та її супутники перебули останню ніч. Четвертий і останній влог мав показати вихід до кальдери⁷.

Джейлін натиснула на кнопку «Грати» та прикипіла до планшета.

³ NZST, New Zealand Standard Time — новозеландський стандартний час, який на 12 годин випереджає Всесвітній координований час (UTC) на Гринвіцькому меридіані. Оскільки вантажі та людей доправляють на станцію через місто Крайстчерч у Новій Зеландії, персонал Амундсена-Скотта живе за новозеландським часом.

⁴ Зоя сходить на Олімп, частина 4 (англ.).

⁵ Олімп (лат. *Olympus Mons*) — згаслий вулкан на Марсі, найвища планетарна гора Сонячної системи. Висота — 26 кілометрів над довколишньою рівниною.

⁶ Ескарп — крутий уступ, який розмежовує ділянки поверхні з більш пологим нахилом.

⁷ Кальдера — заглиблення з крутими стінками та рівним дном, що утворилося внаслідок провалу вершини вулкана.

Зоя, Торд, Мортен і Зоїна операторка вибралися з табору на світанку. Стежку, якою вони рухалися, кожні кількасот метрів перетинали тріщини. Через найвужчі норвежці перекинули навісні містки, ширші оминали. Схил поволі крутішав, і Зоя дедалі частіше допомагала собі руками. В одному місці їй навіть довелося лізти навкарачки.

«Мерзну, — захекано коментувала вона. — Тут триндець як холодно. У мене в скафандрі є тепловідбивна плівка, і на висоті Ньюборна її, типу, вистачає. Під час ранкових пробіжок я взагалі не вмикаю обігрів. Зараз же система обігріву працює на повну, але я... — Вона піднесла долоню до нашоломної камери, зігнула та розігнула пальці. — Руки дубіють».

«Наче взимку на Землі», — вставив Мортен. Зоя повернула голову, й у Джейлін на екрані постав високий чоловік у пневматичному скафандрі. Тиск усередині таких є нижчим порівняно з атмосферним⁸ на Землі, й Ронгстад звучав, наче мультяшний персонаж. Джейлін ніяк не могла до цього звикнути.

Зоя розсміялася.

«Я не така стара, Мортене. — В еластичному скафандрі повітря надходило лише до шолома, тиск був достатнім, а тому її голос лунав без спотворень. — Я не застала холодних зим на Землі».

Провідник розвів руками.

«Зате побувала в майже повному вакуумі на вершині найвищої планетарної гори».

Зрештою компанія опинилася перед урвищем. Кальдера нагадувала велетенський ударний кратер на похилій рівнині, усередині якого проступало кілька круглих формацій меншого розміру — кальдери в кальдері.

«Атмосфери не роздивитися. — Зоя показала на протилежний край провалля: — Ось ця оранжева, ледь видима смужка — це вона. Тут немає звичного для Ньюборна серпанку, а небо над головою майже чорне. — Плин слів урвався: Зоя, вигнувши спину, закинула голову; біля норвежців у незграбних пневматичних костюмах вона здавалася зовсім крихітною. — Дивовижно, як усе відрізняється від рівнини. Холодне сонце, чорне небо, і... не знаю, чи ви бачите... попри висоту, тут усе ж є хмари. Сірі й безтілесні, наче привиди».

Операторка навела камеру на Зою, і Джейлін, попри чорнильні тіні на шоломному забралі, розгледіла злегка розтулені губи та вловила блиск у сіро-блакитних очах. Зоя спрямувала погляд повз об'єктив і промовляла так, ніби стримувала подих, щоб не розплакатися. Її погляд випромінював надзвичайну силу, і під його натиском у голові Джейлін зринула несподівана думка: а чи змогла б вона бути, як Зоя? Не ютуберкою, ні. Джейлін розуміла, що недостатньо дотепна, геть-чисто позбавлена здорової самоіронії та навіть не наполовину така харизматична. Та чи могла б вона потрапити на Марс і робити там саме те, що подобається? Протягом десятиліть після першої висадки 2057-го марсіанська колонія була крихітним напівавтономним поселенням, чимось на кшталт станції *Deer Space Habitat*, тільки на іншій планеті. Туди рвалися хіба що фанатики та фрики, які були не від того, щоби гарно померти. Усе змінилося 2112-го, з народженням на Марсі першого немовля. Відтоді у колоністів не залишалось вибору й Колонії щодень ставали все більш автономними. Тепер на Марс вирушали не лише обрані, як-от суперпрофесіонали чи багатії, які можуть собі дозволити проживання на іншій планеті, а й звичайні люди. Тож Джейлін захоплено споглядала дівчину в стильному еластичному скафандрі, яка прилетіла на Марс іще до свого двадцятиліття, яка швидко освоїлася на планеті й почала заробляти на життя тим, що...

Ді-і-дон-н.

Звук завмер у її вухах. Джейлін відірвалася від планшета й поглянула на монітор. Більшу частину екрана займала тривимірною модель «Льодяного куба»: топографічна сітка

⁸ За атмосферного вони надто жорсткі та не придатні для довготривалих переходів.

вгорі окреслювала поверхню криги над детектором, донизу від неї збігали білі лінії — «нитки» з фотосенсорами. Ось тільки це було не все. Після сигналу на кількох «нитках» у центрі щільними кетягами повисли різноколірні сфери. Колір сфер на діаграмі мінився від червоного через оранжевий і жовтий до зеленого.

У правому верхньому куті висвітилося:

DATE	19 Sep 2141
TIME	22:36:58.939251776 NZST
EVENT_NR	01
PROJECTED_EVENT_TYPE	COSMIC NEUTRINO
T_INTERVAL	0...4000 ns ⁹

Джейлін відкинуло назад у кріслі — щось пройшло крізь «Льодяний куб»! Кольором програма кодувала час, а розмірами сфер показувала інтенсивність сигналу. Джейлін провела пальцем над інтерактивною панеллю, примушуючи повзунок прокрутки опуститися. Відкрилася таблиця з даними від фотосенсорів.

Перше зіткнення! Докторка Тельма Барретт прибула на станцію на два тижні раніше, «Льодяний куб» за цей час кілька разів запускали у тестовому режимі, але не зафіксували жодного зіткнення. А щойно вона, Джейлін, сіла за...

Ді-і-дон-н.

Джейлін сфокусувалася на моніторі, проте дивилася скося й недовірливо, так ніби боялася зруйнувати те, що бачить, поглядом. За півсотні ниток праворуч і нижче від розсипу цяток, що зображали першу нейтринну подію, виростили нові грона різнокольорових сфер. Напис у куті екрана змінився:

DATE	19 Sep 2141
TIME	22:37:12.738475935 NZST
EVENT_NR	02
PROJECTED_EVENT_TYPE	COSMIC NEUTRINO
T_INTERVAL	0...3500 ns

Над головою шумів кондиціонер. На чверть хвилини Джейлін застигла, а тоді, все ще не наважуючись відвести погляд від монітора, усміхнулася. Дві нейтринні події з різницею в часі менше як хвилина. Та де там! Заледве кілька секунд минуло. «Льодяний куб» мав фіксувати в середньому одне зіткнення щодва дні, але оскільки останні тижні детектор мовчав, не дивно, що сьогодні він упіймав одразу два нейтрино з різницею якихось кілька се...

Ді-дон-дон-н!

Ді-дон!

На моніторі проступили три нові різноколірні скупчення.

DATE	19 Sep 2141
TIME	22:37:34.058372858 NZST
EVENT_NR	05
PROJECTED_EVENT_TYPE	COSMIC NEUTRINO
T_INTERVAL	0...3000 ns

Джейлін насупилася. На мить відчула щось схоже на сплеск ейфорії, та вже за секунду, усвідомивши, що доведеться будити докторку Барретт, спохмурніла. І ще... Було

⁹ ДАТА — 19 вересня 2141;
ЧАС — 22:36:58.939251776, новозеландський стандартний час;
НОМЕР ПОДІЇ — 01;
ПРОГНОЗОВАНИЙ ТИП ПОДІЇ — космічне нейтрино;
ПРОМІЖОК ЧАСУ — 0...4000 наносекунд (англ.).

могла: перші три розряди числа навпроти EVENT_NR змінювалися так швидко, що годі було встежити.

— Що за звук? — Гудіння затоплювало кімнату, і Стеллан, шукаючи його джерело, закрутив головою.

— Ось, — Джейлін тицьнула у монітор.

— Що це? — Янг нахилився.

За час роботи на станції він не раз мав перед очима діаграми із зображенням зіткнення, але тепер розгубився. Картинка на моніторі стала невпізнаною: «нитки» детектора зникли під суцільною плямою, що нагадувала величезну різнобарвну гліцинію. Та гліцинія мінилася і пульсувала, викидаючи нові китиці з червоними, оранжевими та зеленими квітками.

— Звіти про зіткнення, — відповіла Джейлін, — уже майже двадцять тисяч.

— Тобто гудіння... це...

— Сповідення про нейтрино. Їх багато, і вони зливаються, е, в один звук.

Стеллан потягнув повзунок донизу. Щосекунди під діаграмою вигулькували нові таблиці.

— Ну, вітаю, — він з осудом глипнув на Джейлін, — ти спалила «Льодяний куб».

— Що?

— Жартую, — усмішка підсвітила обличчя. — Це помилка. Хибний сигнал. Десь закоротило дроти. Або вода проникла під ізоляцію.

— Ну...

— Ми за рік зафіксуємо кількості зіткнень — це якщо пощастить. А тут уже скільки?

Джейлін покосилася на число праворуч від EVENT_NR.

— Двадцять дві тисячі.

— Щось десь загнуло — і він повідомляє нам про нейтрино з південної півсфери.

— Атмосферні?

«Льодяний куб», попри те, що розташовується у найпівденнішій точці планети, реєструє нейтрино, які надходять крізь товщу Землі з північної півкулі. Річ у тім, що зіткнення космічних променів з атомами атмосфери супроводжується появою незліченної кількості атмосферних нейтрино. Їхня енергія незначна, і для дослідників вони не становлять цінності. Водночас їх так багато, що навіть двокілометрова товща криги відсікає не всі. Серед відомих елементарних частинок лише високоенергетичні нейтрино з космосу спроможні прошивати Землю наскрізь, і саме тому «Льодяний куб» обробляє сигнали, що надходять із-під землі, й ігнорує все, що сиплеться з неба. Іноді під час перевірки та налаштування сенсорів детектор запускають у «реверсному» режимі — тестують на фонових нейтрино з атмосфери, — і саме про це казав Стеллан Янг: трапився збій, через який «Льодяний куб» узявся виводити на екран дані про низькоенергетичні атмосферні нейтрино.

— Так. — Янг кивнув на монітор. — Це звичайний шум.

Джейлін заправила волосся за вухо. Отже, дарма непокоїлася. Хоча... дивно. Вона ладна була заприсягтися, що п'ять перших нейтрино надійшли знизу. Втім, сперечатися не наважилася. Янгові видніше.

— Що тепер?

— Доведеться все вимкнути. Завтра вранці розберемося.

На цих словах сусідній дисплей видав сигнал.

— А це що? — повернув голову Стеллан.

Джейлін пересунула крісло до сусіднього монітора:

— Відеовиклик від... Цу... Цудзі... — Під аватаркою в центрі екрана зависнув напис «Цудзіхара Моромаро викликає».

— Це «Каміоканде». — Розслаблений вираз злетів із Янгового лиця. — Відповідай!

Стоп'ятдесятитонний водяний детектор «Супер-Каміоканде» розташовувався на глибині тисяча метрів у стволі цинкової шахти Каміюка неподалік Токіо і був другим за величиною після IceCube 2.0 нейтринним телескопом у світі.

Джейлін натиснула «Прийняти виклик»:

— Так?

На екрані вималювалось обличчя без зморщок, із рівним проділом у волоссі й акуратно підстриженими вусиками.

— Доброго вечора. Моє ім'я доктор Цудзіхара, я працюю... — чоловік, на вигляд сорокарічний, говорив повільно і з акцентом. А тоді помітив Янга: — О, Стеллане, привіт!

О, Стейя, при-іт!

— Моромао, — доктор Янг зреагував легким кивком, — як справи?

Японець запевнив, що все гаразд, проте дивився на Стеллана очима, які немовби промовляли, що насправді він хоче сказати зовсім інше.

— Щось сталося?

— Ти подумаєш, що ми тут якісь нерозумні. Мені самому здається, що це проблеми з обладнанням чи... — очі ковзнули вбік, — чи з програмним забезпеченням. Але ми двічі все перезавантажили, і я хочу переконатися, чи не фіксуєте ви на «Кубі» якихось... — тут Цудзіхара вставив японське слово, схоже на «ізоо», але швидко виправився: — аномалій.

Ще до того, як він закінчив речення, Стеллан тихо зронив:

— Твою маму...

— Перепрошую? — Цудзіхара нахилив голову до екрана.

Янг перевів погляд на Джейлін і втупився в неї так, ніби це вона завинила в тому, що відбувається.

— У них те саме.

— Стеллане? — долинуло з екрана.

— Як, бляха... — Янг повернувся до монітора. — Моромао?

— Так?

— Скільки у вас сигналів про зіткнення?

Цудзіхара посміхнувся, наче людина, яка знає, що зараз видасть щось неприємне.

— Ти здивуєшся.

— Ну ж бо.

— Тринадцять тисяч, Стеллане.

— У нас уже майже тридцять, — прошепотіла Джейлін.

Вирішивши, що його не розчули, доктор Цудзіхара повторив:

— Три-над-цять.

— Тридцять, — мотнув головою Стеллан, а тоді начебто сам до себе: — На «Каміоканде» нижча чутливість.

— Тридцять тисяч? — Моромао зблід так, ніби щойно дізнався про вирок за злочин, якого не скоював. — Тобто у вас... теж?

Янг стиснув плече Джейлін і звелів:

— Телефонуй французам на «Антарес». Хтось має бути в списку контактів. Викликай будь-кого, хто зараз онлайн. — Нейтринна обсерваторія «Антарес» розташовувалася на глибині двох тисяч метрів у Середземному морі біля узбережжя Франції. — І ще Шермана Спрінгфілда з Гоумстейка. — Стелланів давній приятель, який певний час перебував на станції Амундсена-Скотта, три роки тому очолив нейтринний детектор на ультрачистій важкій воді¹⁰ в шахті закритої золотої копальні Гоумстейк, штат Південна Дакота. Стеллан не був певен, що вони працюють, але однаково вирішив зателефонувати.

¹⁰ Важка вода (D₂O) — вода, молекула якої замість двох атомів водню H містить два атоми дейтерію D (стабільного ізотопу водню, до ядра якого, крім протона, належить один нейтрон). Зовні важка вода не відрізняється від звичайної: безколірна рідина без смаку та запаху.

— Гарзд. — Джейлін насупилася. — Але в Гоумстейку зараз ніч... по-моєму.

Насправді був ранок, одначе Стелланові було начхати.

— Байдуже! — вигукнув він. — Хтось мусить чергувати. — Поміркувавши, замахав рукою: — Або ні. Краще я сам. Підводься! Ворушися!

Він смикнув Джейлін за футболку, наказуючи звільнити місце за клавіатурою.

— А я...

— Буди Тельму. — Зауваживши, що вона знітилася, Стеллан підвищив голос: — Негайно! — після чого розгорнув панель із контактами й узявся розсилати виклики.

У дверях Джейлін глянула на монітор — сорок п'ять тисяч зіткнень, — і заквапилася коридором до кімнати Тельми Барретт.

Докторка відчинила двері лише тоді, коли Джейлін загамселила по них так, що затремтів одвірок.

— Що? — сімдесятидворічна Тельма мала бліде обличчя та насторожений, немовби в очікуванні якогось підступу, погляд: — Чого тобі?

Детектор сповіщає про десятки тисяч зіткнень — украй проста, на перший погляд, фраза застрягла в горлі, і Джейлін, уникаючи дивитися Тельмі в очі, проказала:

— Вас кличе доктор Янг.

— Ти знаєш, котра година?

Джейлін зиркнула на смартлет на лівому зап'ястку.

— За чверть одинадцята.

— Я не запитувала, котра година, пришелепо, я питала, чи ти усвідомлюєш, що о такій порі... — Тельма махнула рукою. — Що йому потрібно?

«Детектор сповіщає про десятки тисяч...»

— Ви мусите піти до дата-центру. У нас... там дещо сталося. Надзвичайна ситуація.

Тельма обвела очима коридор за спиною дівчини та захряснула двері. Джейлін залишилася сама. За пів хвилини двері розчахнулися знову.

— Ти ще тут? — Тельма обсмикнула халат, підперезалася.

Джейлін відступила, даючи докторці дорогу. Потім, плентаючись назирці, вона вивчала обсіпану старечою гречкою шию і думала не так про те, що спонукало Тельму замість спокійно доживати віку пертисся на антарктичну станцію, як про те, хто її сюди пустив. Розпатлана та пом'ята після перерваного сну, докторка Барретт скидалася на людину, що не дотягне не те що до кінця полярного літа, а й до початку наступного тижня.

Утім, зовнішність виявилася оманливою. Тельма штовхнула двері дата-центру так, що вони грюкнули об стіну, і ще з порога пронизливо каркнула:

— Що відбувається?

Стеллан обернувся та нарешті промовив фразу, яку не змогла озвучити Джейлін:

— «Льодяний куб» сповіщає про десятки тисяч зіткнень. — Він скопив погляд на екран і виправився: — Уже понад сотню.

— Понад сотню? — Тельма сонно кліпнула.

— Понад сотню тисяч, — кивнув Стеллан.

— Ви п'яні? — Тельма закотила очі. — Це збій. Ми не отримали б таких результатів, навіть якби поряд із Сонячною системою рвонула наднова.

Стеллан показав на монітор з обличчям Моромоа.

— Це доктор Цудзіхара з «Каміоканде». — Перевів палець на сусідній екран, із якого їх споглядала років на п'ять старша за Джейлін дівчина: — Катя Троттє з «Антаресу». — Палець перемістився вгору на ввімкнутий, але темний монітор із підписом унизу «Шерман Спрінгфілд: камеру вимкнено»: — І доктор Спрінгфілд на зв'язку з Гоумстейка. У них те саме. У всіх.

— Рада вас бачити, докторко Барретт, — усміхнулася Троттє.

— Ви знайомі? — вигнув брову Стеллан.

— Моя колишня студентка. — На мить Джейлін здалося, що докторка Барретт нарешті скаже щось приязне, додасть яку-небудь банальність, яку зазвичай виголошують за таких обставин, але ні. Стара примружилася, так ніби вивчала обличчя Каті крізь лупу, а тоді процідила: — Складно повірити, що ми зустрілися не за касою в «МакДональдз».

Несподівано монотонне гудіння урвалося, комп'ютер видав короткий звуковий сигнал і вивів на екран повідомлення:

ERROR 1608. Unable to process data¹¹.

— Що воно пише? — звела на перенісці брови Тельма.

Джейлін наблизилася вказівник до коду помилки і пробігла очима довідку, що сплила над ним.

— Код шістнадцять-нуль-вісім... системна помилка... частину даних не буде збережено.

— У нас п'ятсоттерабайтне сховище даних, — гаркнула Тельма, — не верзи дурниць.

Джейлін клацнула по «read more»:

— Тут написано: випадковий збіг у часі... або сигналів забагато... світлові сліди від двох чи більше нейтринних зіткнень накладаються... програма, попри зменшення параметра T_INTERVAL, не розрізняє окремих нейтринних подій, а тому сповіщає про неможливість збереження інформації про них.

Щось промайнуло в очах Тельми. Ще не стурбованість, ні, радше збентежене зацікавлення. Збій — це одне, а коли комп'ютер повідомляє, що не встигає обробляти дані, — то зовсім інше. Дані звідкись мали надходити. Учепившись за край стола, стара залякла над монітором. Різноколірна «гліцинія» продовжувала розростатися: іще трохи — й китиці полізуть за межі екрана. Докторка Барретт пробурмотіла:

— Та ви знущаєтеся...

— Що це може бути? — Під час їхньої відсутності Стеллан націдив з автомата кави і зараз постукував нігтем по вушку горнятка. — Наднова?

За лічені години до гравітаційного колапсу в надрах надмасивної зорі починаються катастрофічні процеси, які стискають ядро так, що протони перетворюються на нейтрони, продукуючи незліченну кількість нейтрино. Фотонам потрібен час, щоби пробитися крізь верхні пласти зорі, нейтрино ж на ці пласти не зважають, вільно покидають ядро й у такий спосіб постають першим свідченням того, що зоря ось-ось вибухне — стане надною.

Відповів Цудзіхара:

— Ну, якщо припустити, що повз Сонячну систему пролітає разів у двадцять важчий за Сонце блакитний надгігант, якого ми примудрилися не помітити, тоді — так, цей спалах сигналізує, що він за кілька годин перетвориться на наднову, але...

— Маячня, — з погано прихованим презирством у голосі обірвала його Тельма, — на сотні світлових років довкола немає жодного гіганта, ладного вибухнути.

— Принаймні вчора ввечері ще не було, — погодилася Катя.

— Тоді що це, в біса, таке? — Стеллан розкинув руки, ніби хотів відірвати монітор від стіни. — Ну, тобто, реально?

Тельма похитала головою:

— Теоретично — якась незрозуміла активність у ядрі галактики...

— Нелегальний ядерний реактор, — озвався Спрінгфілд.

— Саморобна атомна бомба, — знову Цудзіхара.

¹¹ ПОМИЛКА 1608. Неможливо обробити дані (англ.).

— Дурниці. Це все дурниці, — замотала головою Тельма. — Якби це була бомба, ми б її зараз не обговорювали.

— Тоді що? — повторив запитання Стеллан.

— Ну, — Тельма втупила погляд у стіл. — Щось таке, із чим ми ще не стикалися. «Це не відповідь», — подумала Джейлін.

Чверть хвилини всі мовчали, а потім Тельма, тицьнувши пальцем у Джейлін, проказала:

— Ввімкни новини.

— Які?

— Будь-який новинний канал.

Джейлін сіла у вільне крісло, активувала робочу станцію і, ввівши у пошуковому рядку «24h news channel», перейшла за першим посиланням зі списку результатів.

— Тільки не «Фокс», — прошипіла Тельма. — Що-небудь для людей із мізками.

Джейлін клацнула «Повернутися назад» і запустила «Світові новини» на «Bi-Bi-Ci». На екрані плечистий здоровило у піксельній формі, з поголеною начисто головою та квадратним підборіддям, чи то невпевнено, чи то неохоче розповідав про знищення партії нелегального теломіду з Марса. Репортерці не вдавалося витиснути з нього більше за два-три односкладні речення. На хвилину Джейлін, Стеллан і докторка заклакли, чекаючи на появу напису «Надзвичайні новини», проте інтерв'ю тривало.

— Що там? — не витримала Катя Троттє.

Джейлін знизала плечима. Нічого. Потім запитала докторку Барретт:

— Шукати щось іще?

— Ні. Визнач напрямок, із якого прилітають нейтрино. — Після позирку Стеллана вона уточнила: — Треба зв'язатися з Аресібо, Канарами й Атакамою¹²... з іншими великими телескопами. Пояснимо ситуацію, попросимо скасувати заплановані спостереження і задамо їм напрямок. Нехай дивляться. Не розумію, що це може бути, але якщо воно нас не спалить, за кілька годин отримаємо найфантастичніші небесні знімки за всю історію астрономічних спостережень.

Доки Джейлін, водячи пальцями по столі, під'єднувала до станції монітор із «гліцинією», з темного екрана вгорі долинув занепокоєний голос доктора Спрінгфілда:

— Хтось уже замислювався над тим, наскільки це небезпечно? Ну... всі ці нейтрино проходять і через нас також.

— Не знаю, — Тельма супилася. — Поки що, гадаю, нічого страшного, але якщо потік не вщухатиме достатнього довго... — вона недоговорила. Хай якими «сором'язливими» є нейтрино, за такої щільності потоку вони зрештою засмажать на своєму шляху все живе.

Двома доторками Джейлін активувала клавіатуру та зосередилася. Напрямок. Джерело. Не згадувати про безпеку. Чотири дні тому за цим самим монітором Тельма Барретт вчила її, як визначати напрямок прильоту частинки: дані з фотосенсорів треба перекинути у підпрограму, яка, враховуючи положення Землі, встановить розташування точки на небесній сфері, з якої прибуло нейтрино, і пов'яже цю точку з найближчим космічним об'єктом. Джейлін розгорнула таблицю з даними про одне з перших зіткнень, виділила параметри, а тоді завмерла. Пальці застигли над підсвіченими віртуальними клавішами.

Це безглуздя. Навіщо вона це робить?

У голові спливали Стелланові слова.

(щось десь загнуло — і він показує нейтрино з південної півсфери)

¹² Неподалік міста Аресібо в Пуерто-Рико стоїть один із найбільших у світі радіотелескопів, на острові Пальма Канарського архіпелагу — Великий телескоп Канарських островів, призначений для спостереження за найвіддаленішими об'єктами Всесвіту, а в пустелі Атакама, Чилі — Надзвичайно великий телескоп, оптичний телескоп-рефлектор із діаметром дзеркала 39 метрів, також один із найбільших у світі.

Джейлін узялася пальцямі м'яти підборіддя. Відчуття, що виконує непотрібну роботу, було ірраціональним і необгрунтованим, але невідчепним.

Чому? Чому визначення напрямку не має сенсу?

(показує нейтрино з південної півсфери)

Джейлін уявила Земну кулю, уявила полярну станцію в найпівденнішій її точці, уявила трильйони нейтрино, які протинають планету з півночі на південь, а тоді...

(це звичайний шум)

(з південної півсфери)

...до неї дійшло. Хребет немовби електричним струмом протнуло.

— Докторко Барретт!

— Визначила?

— Ні. Я тут подумала... «Каміоканде»... «Антарес»... це ж *північна* півкуля.

— Так.

— Якщо не помиляюся... — Джейлін зам'ялась, і Тельма змахнула кистю, мовляв, не зволікай. — Їхні сенсори, як і в «Льодяному кубі», налаштовані фіксувати нейтрино, які пронизують товщу Землі.

— Так, і що?

— То як вони можуть фіксувати сигнал *одночасно* з нами, тобто сигнал *із-під* землі, якщо вони у *північній* півкулі?

Джейлін говорила плутано, але сподівалася, що Тельма зрозуміє. Чорт забирай, стара мала здогадатися першою!

— Джейлін, ти переймаєшся не тим, — невдоволено буркнув Стеллан.

— Ні, ні, стривай. — Тельма закліпала, наче людина, яка фотографується на паспорт і знає, що нічого доброго з того не вийде. — Таки її правда.

Стеллан звів брови. Джейлін почала пояснювати свою здогадку сміливіше:

— Ми перебуваємо в найнижчій точці південної півкулі, ось тут, — вона зобразила руками Землю та показала на розташування станції Амундсена-Скотта. — Тобто якщо ми отримуємо сигнал *із-під* землі, то для детектора у північній півкулі, — палець ковзнув угору вздовж невидимої сфери, — той самий сигнал мав би надходити з *неба*, а отже, губився б на тлі атмосферних нейтрино.

Стеллан і Тельма презирнулися. Тельма стояла ближче до неї, і Джейлін відчула, як докторка напружилася. Стелланові знадобилось на кілька секунд більше, щоб досягнути те, що вже усвідомили Тельма та Джейлін: якщо нейтринні обсерваторії, розташовані в різних півкулях, водночас фіксують потужні нейтринні потоки з-під землі...

— Твою мать! — чоловік викашляв каву через ніздрі. — Земне ядро?

— Що далі, то гірше, — приречено видихнув Спрінгфілд.

— Щось у ядрі? — пробелькотів з екрана Цудзіхара.

Тельма глипнула собі під ноги з таким виразом, ніби чекала, що земля під нею розверзеться.

— Так. Може. Я не знаю.

— Що саме? — знову Стеллан.

— Я не знаю! — повторила вона. — Я все життя дивилася на небо. Я не знаю, що такого має статися в ядрі, щоби звідти вилетіло стільки нейтрино!

— Треба зв'язатися з фахівцями, — запропонував Спрінгфілд. — З... з геологами? Це ж до компетенції геологів належить, так?

Тельма похитала головою:

— Сумніваюся, що геологи знають більше за нас про високоенергетичні нейтрино.

— Стривайте. — Джейлін підняла палець. Вона все ж вирішила перекинути дані в підпрограму для визначення напрямку, запустила розрахунок і тепер тупилася в діалогове вікно на кутку екрана.

— Що? — всі разом.

— Це не ядро.

— Як? — Тельма нахилилася до неї.

— Я обчислила вектор для першого зіткнення. Траєкторія прильоту проходить під кутом сорок вісім градусів із віссю планети.

На хвилину дата-центр провалився в тишу: кожен осмислював почуте. Чотири нейтринні детектори з різних точок Земної кулі зафіксували спалахи високоенергетичних нейтрино. На перший погляд таке можливо лише за умови надходження нейтрино із земного ядра. Оскільки «Льодяний куб» стоїть на полюсі, тобто на осі планети, кут надходження у такому разі мусив би дорівнювати нулю або ж бути максимально близьким до нуля. Проте кут виявився значно більшим, отже, нейтрино летіли не з ядра, і це означало, що... Складні очі, розгублені погляди, міцно стиснуті губи — ніхто насправді не уявляв, що це означає.

— Чотири одночасні спалахи в різних точках небесної сфери? — пробубоніла Катя.

— Нереально, — відрізала докторка Барретт.

— Теоретично джерело може бути одне, — без особливої певності почав Моромано, — але розміщене так, щоб надсилати до нас сигнали з-під землі. Це, звісно, складно уявити...

— Але це можна перевірити, — заметушилася Катя.

Вона обернулася і звернулася французькою до когось за межами огляду камери. За мить жінка середніх років у лабораторному халаті принесла Каті глобус і купку якихось дротів. Катя якусь хвилину марудилася, протикаючи глобус дротами під різними кутами, і зрештою підсумувала:

— Без варіантів. Для трьох детекторів іще можна добрати кілька точок, із яких сигнали надходили б із-під землі, але як його не крути, — Катя тицьнула глобусом у камеру, — коли детекторів чотири, для одного з них нейтрино прилітатимуть із неба.

Отже, сигнал не з ядра... але й не з космосу.

— Джерело під землею, проте не в ядрі? — висловив припущення Стеллан.

— Узагалі фантастика, — пирхнула Тельма.

— Не більше за двісті тисяч зафіксованих зіткнень, — парирував Стеллан.

— Типу якби вони летіли з ядра, це не була би фантастика, — буркнув Спрінгфілд.

— Ні, ні, — закрутила головою Тельма. — Має бути щось іще. Якесь пояснення.

Несподівано Шерман Спрінгфілд стрепенувся:

— Воно сповільнюється!

— Ні, — заперечив Стеллан.

— Слабшає, — наполягав Спрінгфілд. — У мене слабшає.

— У мене теж, — докинув Цудзіхара.

Фрази сипалися одна на одну. Тельма стиснула скроні долонями, а тоді нахилилася до екранів.

— Докторе Цудзіхаро, докторе Спрінгфілде, Катю, — вона промовила таким тоном, що суперечки стихли. — Раніше ми стикалися з одиничними подіями й, визначаючи напрямок, говорили про небесне тіло, яке може бути джерелом нейтрино: який-небудь квазар, наднова чи віддалена галактика. Зараз у нас потік, і в разі, якщо джерело потоку розташовується в космосі, зафіксований фотосенсорами напрямок має змінюватися, адже Земля обертається. Тобто у двох довірливих подіях вектори відрізнятимуться. Але якщо джерело чи джерела містяться в надрах Землі, отже, вони обертаються разом із нами, і зафіксований вектор не змінюватиметься, хай як довго ми спостерігатимемо потік. — Вона обвела поглядом обличчя на екранах. — Розумієте?

— Так, докторко, — Моромано покивав.

— Нам потрібно визначити напрямки, з яких нейтрино надійшли на детектори, для кількох різних у часі зіткнень.

— Уже працюю над цим, — відповіла Катя.

— Я теж, — Джейлін активувала клавіатуру — і пальці запурхали над стільницею.

На якийсь час запала тиша. Спрінгфілд таки мав рацію: потік стишувався — гудіння стало фрагментованим і зрештою розпалося на окремі звуки. Джейлін зауважила зміну звукового сигналу лише після завершення розрахунків і, прикусивши губу, втупилася в екран.

— Ну що там? — Тельма вистукувала пальцями по спинці крісла, на якому сиділа. — Вектор стабільний? Рухається?

Джейлін ковтнула слину. Як там сказав Спрінгфілд? Що далі, то гірше.

— Ні те, ні те.

— Що? — Тельма стиснула спинку, аж хруснули пальці.

Стеллан застогнав. Джейлін почала пояснювати:

— Я взяла дві події з різницею у три хвилини. Вектори різні, але... Імовірним джерелом першого нейтрино є Аліот у сузір'ї Великої Ведмедиці. Джерелом другого — Алькор у Великій Ведмедиці. Кутова відстань між ними становить вісім сотих радіана¹³. Якщо точніше — чотири градуси двадцять дев'ять мінут і тридцять п'ять секунд.

Вона показала на число внизу діалогового вікна: 4°29'35".

— Три хвилини? — уточнила Тельма Барретт.

— Так.

Докторка вилаялася: похибка оновленого «Льодяного куба» не перевищувала трьох кутових секунд. Земля обертається зі швидкістю п'ятнадцять градусів за годину, за три хвилини вона змістилася на три чверті градуса, тож різницю аж у чотири з половиною градуси між подіями ніяк не могли зумовлювати ні рух планети, ні тим паче похибка детектора.

— Що це, в дідька, означає? — Стеллан заплутався.

— Джерело не тут, воно в космосі, й... — Тельма стиснула крісло так, наче силкувалася відламати шматок. — І це не джерело. Джерела. Щонайменше два в нашому секторі — у північній півкулі.

— Три, — Джейлін не припиняла перетягувати дані у програму розрахунку, тож визначила напрямок для ще одного нейтрино. — А ні, зачекайте, не три. — На мить Стеллан і Тельма пожвавилися, сподіваючись, що Джейлін зараз скаже, що помилилася, що джерело насправді одне, натомість дівчина промовила: — Уже чотири. — Пауза. Пальці Джейлін продовжували пурхати над клавіатурою. — П'ять. Ну, власне, кожен із оброблених сигналів вийшов з іншої точки зоряного неба.

— Кутові відстані? — проваленим голосом запитала Тельма.

— Усі об'єкти поряд, але відстані між ними більші, ніж можна було би пояснити обертанням Землі. Секунду, — Джейлін вивела перелік на екран. — Отже, Феркад, тобто Гамма Малої Ведмедиці. Блакитна зоря HD 147321 у Малій Ведмедиці. Ета Дракона. Далі... е-е... Одинадцята Малої Ведмедиці. Едасіх, або Йота Дракона. Галактика NGC 6217 у Малій Ведмедиці... Тубан, або Альфа Дракона... Альдхіба, теж у сузір'ї Дракона... Далі?

— Ні, — докторка Барретт притулила долоні до губ. — Катю, що в тебе?

Троттє подивилася в камеру:

— Лямбда Павича.

Тельма спересердя ляснула себе по стегні:

— Це ж протилежний бік зоряного неба!

— Галактика NGC 6752, — правила своє Катя.

— Де це?

— Теж у сузір'ї Павича, але задалеко від Лямбди, щоби виправдати похибкою вимірювання... Зоря HD 190984 — там само.

Озався Шерман Спрінгфілд:

¹³ Радіан — одиниця вимірювання кутів. 1 радіан є кутом, довжина дуги якого дорівнює радіусу ($\approx 57,3^\circ$).

— Дельта Змієносця.

— Чорт! — Тельма важко дихала.

Останнім заговорив доктор Цудзіхара із «Супер-Каміоканде»:

— Галактика M104 Сомбреро в сузір'ї Діви... Галактика NGC 4697 у сузір'ї Діви... Зоря HD 103774 в сузір'ї Вірона.

Здавалося, весь космос спалахнув.

Зацькований погляд докторки Барретт метався між моніторами.

— Що, чорт забирай, відбувається? — тремкий голос розрізав застоєне повітря дата-центру. Тельма крутила головою, мовби чекала, що хтось вручить їй інструкцію «Як діяти в ситуаціях, коли небо спалахнуло». — Ми зафіксували потік нейтрино, який на п'ять порядків перевищує звичні значення, із десятків різних точок небесної сфери? — Погляд перестрибнув на Джейлін, тоді на Стеллана. А тоді Тельма повторила: — Що, чорт забирай, відбувається?!

Джейлін мовчала. Сигнали про нові зіткнення надходили дедалі рідше, і вона подумала про краплі, що стікають із даху після шаленої зливи.

— Зоря Спіка в сузір'ї Діви, — розітнув тишу голос Моромео.

Тельма ковзнула по монітору відсутнім поглядом.

— Це найяскравіша в сузір'ї Діви. Якщо не помилюся, має бути зараз над нами. Її легко побачити.

— Надворі надто світло, — заперечила Джейлін, — ми нічого не розгледимо.

Тельма не могла виборсатися з потоку власних думок, а тому заговорила секунд за п'ять.

— Двісті тисяч зіткнень... Не знаю, що там сталося, — вона показала пальцем на небо, — але боюся, коли світло від тих подій досягне Землі, замість перейматися, чи ми його побачимо, доведеться вигадувати, куди сховатися, щоб воно нас не спалило. — Помовчавши, вона кивнула на стіл: — Чий планшет?

Джейлін відповіла, що її, і Тельма, схопивши гаджет, непристойно жваво пошкандибала з дата-центру.

— Куди вона? — запитав Стеллан.

Джейлін знизала плечима. Керівник станції підвівся і визирнув у коридор:

— Схоже, подалася назовні.

Джейлін бовкнула:

— У неї мій планшет.

— Ага. — Стеллан переступив поріг і попрямував за Тельмою.

Джейлін якийсь час сиділа, утупившись у монітори, з яких на неї витріщалися Катя Троттє та Цудзіхара Моромео, а тоді також підскочила.

Одягнувши жилети, Стеллан і Джейлін вибралися з житлового корпусу на лід. Тельма стояла за півсотні метрів від входу, тримала планшет на витягнутих руках і, повертаючись, вела ним уздовж горизонту. Підійшовши, Джейлін помітила, що докторка запустила додаток для вивчення нічного неба. Зірок не було, але мобільний трекер їх і не потребував. За датою, GPS-координатами й орієнтацією планшета він вимальовував на екрані карту сузір'їв і вказував розташування видимих планет.

Тельма наближалася до світлої плями на обрії, коли на екрані між Левом і Терезами виник п'ятикутник із приєднаними до чотирьох його вершин ламаними лініями. У центрі світився підпис «VIRGO¹⁴». Половину сузір'я ховав горизонт, і лінії нижче від виднокола додаток зображав пунктиром.

— Я помилилася. — Тельма роздула ніздрі. — Діва надто низько. Спіка під обрієм. — Вона глипнула через плече на Джейлін. — Що вони ще називали?

— Е-е... — Джейлін наморщила лоба. — Щось у сузір'ї Вірона.

¹⁴ Діва (лат.).

Тельма поволі підіймала планшет, аж поки не наштовхнулася на простий чотирикутник із підписом «CORVUS¹⁵».

— Паскудство, Ворон просто над тим місцем, де зараз Сонце.

— Ще Павич, — пригадала Джейлін. — Тротгье визначила Лямбду в сузір'ї Павича.

Сузір'я Павича виявилося у них над головами. Тельма навела планшет на ділянку неба, підписану «PAVO¹⁶». Додаток викреслив на сірому тлі сузір'я, що складалося з трикутника, п'ятикутника та трьох відрізків, поставив кружечки в місцях розташування зір і подав до них підписи: Пікок, Бета, Дельта, Лямбда тощо.

— Ось вона, — прошепотіла докторка Барретт. — Лямбда Павича.

Джейлін Гонкала та Стеллан Янг застигли обабіч розхристаної жінки, яка наче в молитві піднесла над головою руки, і, позадиравши голови, переміщали погляд то на екран, то на полярне небо, там, де трекер намалював кружечок із підписом «λ Pavo». Усі троє ледь дихали. Так буває під час літньої грози: застигнеш біля вікна, чекаючи на блискавку, яка ось-ось пошматує небо... а блискавка ніяк не спалахує. Хвилини спливали, Тельма втомилася, кілька разів міняла руки, не бажаючи опускати планшет, але нічого не відбувалося. Небо відливало звичною для цієї пори сірістю — занадто темно для тіней, занадто ясно для сузір'їв.

У повітрі над озером Едвард, Центральна Африка

3 год 43 хв після зафіксованого на станції Амундсена-Скотта нейтринного спалаху

Добігала кінця четверта година польоту вантажного Airbus A650 компанії Turkish Airlines, рейс TK43, який повертався в порожні з Йоганнесбурга до Стамбула. У лівому, командирському, кріслі сиділа сорокап'ятирічна Алара Тайфур, зеленоока шатенка з тонким безгубим ротом. Напарник, із яким вона працювала впродовж останніх восьми років, нещодавно вийшов на пенсію, і два тижні тому його місце в кріслі другого пілота зайняв тридцятирічний Ердем Мендерес. Вони відбули зі Стамбула понеділкового ранку, везучи до Південно-Африканської Республіки хімікати, ліки та трохи запчастин для сільськогосподарської техніки, а тепер прямували назад із порожнім відсіком: уряд ПАР протримався до кінця пандемії, проте вивозити з країни поки що не було чого.

Сонце сідало в червоній заграві на заході. На небі — жодної хмарини. Лайнер летів так плавно, що, здавалося, взагалі не рухався.

Ердем дивився перед себе розслаблено та сонно. Алара, витягнувши ший, виглядала щось у правому вікні кабіни. Раніше, до клондису, вона курсувала тут постійно.

— Отам, — вона випростала руку.

— Де? — повернув голову другий пілот.

— На сході. Бачиш?

Ердем розрізняв лише зелене полотно тропічного лісу.

— Три роки тому там було велике місто, — пояснила Алара. — Мбарара. Регіональний центр. А тепер усе заросло.

Другий пілот напружив зір, але однаково нічого не розгледів.

— Його покинули через температуру?

— Ні.

Ердем кинув оком на карту на екрані: крихітний літачок перетинав синю пляму, підписану «озеро Едвард», і наближався до лінії з позначкою широти 0°.

— Ми ж на самому екваторі.

— Так, але під нами Східноафриканське плоскогір'я. Кілометр, місцями більше, над рівнем моря. Плюс гори довкола. Он там, попереду, — Алара показала на північ, — масив

¹⁵ Ворон (лат.).

¹⁶ Павич (лат.).

Рувензорі, я ще пам'ятаю сніг на вершині Стенлі. Далі вулкан Вірунга, а отам, — рука перемістилася трохи східніше, — відроги Іматонгу. Там Південний Судан. Тобто колись був Південний Судан.

Перша хвиля вбивчого тепла накрила улоговину Конго на початку 2120-х. За п'ять років повітря під покровом тропічного лісу вже прогрівалося до плюс п'ятдесяти, а у містах навіть уночі температура не опускалася нижче ніж тридцять градусів за Цельсієм. Протягом останнього десятиліття вологі та гарячі повітряні маси дедалі частіше проривалися крізь ланцюжок гір, що облямовував західний кордон Уганди, і затоплювали центральну частину Східноафриканського плоскогір'я. Температура повітря підскакувала до плюс сорока та не спадала тижнями. Попри це, до спалаху клодис-пандемії угандійці якось давали собі раду.

— Тоді чому люди пішли?

Алара стонула плечима.

— Не знаю. — Її подруга працювала диспетчеркою гуманітарних конвоїв у Кенії та розповідала, що угандійська система охорони здоров'я зазнала краху після першого ж спалаху. Коли люди вийшли на вулиці, Бусара Адонго, тодішній президент, утік до Танзанії, після чого все посипалося. Відтоді про Уганду дізнавалися хіба із супутникових знімків. Зараз ситуацію залагодили. ІАТА знову внесла Кампалу до списку активних аеропортів, а ООН кілька днів тому оголосила про створення перехідного уряду. — Як на мене, у них немає змоги відрядити когось з'ясувати, що там відбувається на заході. — Вона ще раз знизала плечима. — Ну, й не факт, що люди пішли.

Ердем нахилився до вікна. Зі сходу насувалася пітьма, і з такої висоти вода в озері відливала брудно-сірим.

— Уяви тут сідати, — бовкнув він.

— З якого дива?

— Ну, — Ердем зобразив незрозумілий жест рукою, — раптом щось станеться — і нам доведеться приземляти літак.

— Це що, наприклад, станеться?

— Ну, вийде з ладу двигун.

Алара підозріло зиркнула на нього. Подумала, чи не запитати, коли в нього востаннє не на льотному тренажері виходив із ладу двигун, але промовила інше:

— У нас достатньо палива, щоб на одному двигуні дотягти до Північного полюса.

— Та просто уяви. — Ердем обмацував поглядом вкрите чагарниками узбережжя озера. — Я раніше літав на Нью-Йорк і постійно над таким заморочувався. Особливо вночі. Раптом те, раптом се. Моделював різні ситуації, прокручував у голові, як діяти. Що як посеред Атлантики відмовлять двигуни й треба буде сідати на воду? Що як у хмарі влучить блискавка? Я завжди почувався впевненіше над землею. Якось так... — Помітивши, як витріщилася на нього Алара, Ердем додав: — Нас же не вчили сідати на воду.

Алара хитнула головою, усім своїм виглядом показуючи: якого біса ти тоді взагалі став пілотом? Ердем не вгавав:

— Я про те, що коли летиш над землею, то за потреби знайдеш місце для посадки. Купа аеропортів під боком, шосе, врешті-решт можна й поле підшукати. А тепер...

— Що тепер?

Він кивнув на джунглі внизу.

— Навіть якщо пощастить приземлитися, ми ж там зваримося швидше, ніж нас урятують.

На заході та півночі озера Едвард височіли хребти висотою понад три тисячі метрів, тож Алара знала, що в разі аварійної посадки тепловий удар їм не загрожує, але замість сказати про це взяла напарника на кпини:

— Або нас знайдуть ісламісти й відрубать голови.

— Ти ж говорила, під нами нікого немає.

— Це у Мбарарі нікого. А під нами гори. І спека там точно не проблема.

Ердем подивився на дисплей. Озеро Едвард повільно рухалося вниз екрана.

— Спека — нехай, але ісламісти?

— У горах температура нормальна для життя, і цілком можливо, що пандемія сюди не дісталася.

— Ти серйозно? — вирячився на неї Ердем. — Унизу можуть бути ісламісти?

Алара ковзнула поглядом на північ. Вона літала тут сотні разів і на власні очі бачила, як повільно, але неухильно на колись родючі землі півночі Уганди наступає пустеля.

— У Південній Сахарі більше не сховатися, а піти вони могли або на північ, до середземноморського узбережжя, або на південь, сюди. І я щось не чула, щоб під час пандемії Каїр чи Александрію штурмували озброєні «калашами» бородачі на технічках¹⁷.

— Та ну тебе... — відвернувся Ердем.

Алара провела пальцями по губах, прикриваючи самовдоволену посмішку.

Наступної миті бортовий комп'ютер видав попереджувальний сигнал, а шум у кабіні змінився. Обоє пілотів прикипіли поглядами до дисплеїв на панелі керування. Вертикальна смужка під написом «ENG 1» — індикатор потужності лівого двигуна — спадала і зрештою стислася до горизонтальної рисочки.

— Відмова двигуна номер один! — скрикнув Ердем.

Алара не була забобонною, але глипнула на нього так, ніби ладналася вирвати язика. Наврочив!

Лайнер накренився й вирівнявся — автопілот, компенсуючи втрату тяги з лівого борту, переналаштував регульовальні площини на крилах і хвості. Алара, визирнувши у вікно, обстежила двигун. Видимих пошкоджень не було. Перевела очі назад на дисплей. Жодного повідомлення про несправність, загоряння чи коротке замикання. Рівень палива достатній, насоси під напругою, тиск палива у межах норми. Двигун просто зупинився. Чортівня якась.

— Оголошуй аварійну ситуацію. — Алара поклала руку на бічний джойстик, готуючись перебрати керування, якщо вимкнеться автопілот.

За Ердемом лишалися переговори із Центром супроводу польотів у Александрії. Він поправив вушну гарнітуру й утопив кнопку передавача:

— Пан-пан, пан-пан, пан-пан¹⁸, Ті-Кей сорок три... Александрія-контроль, це Ті-Кей сорок три, ви мене чуєте? Прийом!

Спливло кілька секунд — і єгипетський диспетчер відгукнувся:

— Ті-Кей сорок три, вас слухаю.

— У нас... е... аварійна ситуація. Вихід із ладу двигуна № 1.

— Уточніть ваше розташування.

Комунікація та обмін даними проходили через супутник, але борт ТК43 поки що був надто далеко, щоб диспетчер бачив його на радарі.

— Щойно пролетіли екватор.

— Зрозумів. Ваше рішення?

Ердем утупився в Алару. На заході — Конголезька улоговина. На півночі — мертвий Судан, Нубійська та Єгипетська пустелі. Повертатися немає сенсу. До Каїра чи Александрії чотири години льоту. Може, більше, зважаючи, що працюватиме один двигун.

— Ентеббе. — Алара вирішила не ризикувати. — Аеропорт у Кампалі.

Ердем затиснув кнопку передавача:

— Александрія-контроль, це Ті-Кей сорок три, ми б хотіли приземлитися в Кампалі, в аеропорті Ентеббе. Якщо це можливо, звісно.

¹⁷ Технічка (військ.) — цивільний джип або пікап, оснащений кулеметом; бойова машина у відсталих країнах.

¹⁸ Пан-пан (від фр. *panne* — поломка) — голосовий сигнал радіотелефонного зв'язку, що позначає виникнення аварійної ситуації, за якої загрози життю пасажирів немає та негайна допомога не потрібна. Для оголошення надзвичайної ситуації використовують сигнал «мейдей».

— Ті-Кей сорок три, вас зрозумів, зв'язуюся з диспетчером у Кампалі.

Алара опустила перед собою інтерактивну панель із прозорого пластику, на яку бортовий комп'ютер вивів контрольну карту з переліком дій у разі відмови двигуна. Припасовуючи панель, вона зачепила вікно та відсмикнула руку: лікоть мов окропом ошпарило. Алара спохмурніла, піднесла руку й торкнулася скла всіма п'ятьма пальцями — пучки обпекло пронизливим, палючим холодом. Алара шикнула. Скло виявилось таким холодним, що годі було втримати пальці довше, ніж кілька секунд.

— Що таке? — запитав Ердем.

Алара перевірила значення зовнішньої температури: -72°C . Брови з'їхалися на перенісці. Мінус сімдесят два!

— Температура...

— Що? — не втямив другий пілот.

Літак затрясло: смуга спокійного повітря закінчилася.

— Зверни увагу. — Щойно Алара показала на дисплей, температура стала нижчою ще на градус: -73°C .

— А... — Ердем застиг із роззявленим ротом.

Алара подивилася на позначку висоти. Airbus займав триста тридцятий ешелон¹⁹, а на такій висоті над екватором температура не опускається нижче за -35°C . Власне, кілька хвилин тому вона такою й була.

— Це помилка, — сказав Ердем.

— Торкнися до скла.

Другий пілот притулив і відразу відсмикнув долоню.

— От лайно!

Тієї самої миті значення на дисплеї оновилося: -74°C .

— Таких температур тут не було з льодовикового періоду, — промовила Алара.

— Я не розумію...

Його обірвав скрип атмосферних завад, а потім голос у навушнику:

— Ті-Кей сорок три, викликає Кампала-підхід, що у вас трапилось?

Угандійський диспетчер говорив наче з набитим ротом, і з усієї фрази Ердем попервах розібрав лише «Кампала-підхід».

— Кампала-підхід, це вантажний Туркіш Ті-Кей сорок три, повторіть, будь ласка.

— Що у вас трапилось?

— Кампала-підхід, відмова двигуна № 1, просимо аварійну посадку.

— Ті-Кей сорок три, вас зрозумів... бачу вас на радарі. Виконуйте правий розворот, нуль-один-п'ять, знижуйтеся і підтримуйте два-п'ять-тисяч.

— Кампала-підхід, вас зрозумів: нуль-один-п'ять, висота двадцять п'ять тисяч.

Алара задала нові параметри автопілота, літак повернув на схід і почав знижуватися.

— Гаразд, спробуємо запустити. Готовий?

Оскільки вона керувала лайнером, Ердем мав би працювати над перезапуском самостійно. Та 650-й, попри щораз сильніші поштовхи, тримався курсу, а через порожній вантажний відсік — ще й ешелону (потужності одного двигуна вистачало для збереження висоти), тож Алара вирішила допомогти другому пілотові.

— Так, — кивнув той.

Вона зачитала перший пункт контрольної карти:

— Паливо.

Ердем сягнув рукою до перемикача на дисплеї, який під'єднував двигун № 1 до іншого паливного бака, але не встиг нічого зробити. Розмірене гудіння змінив громоподібний гуркіт, а літак затрясло. Світло в кабіні немовби зіщулилося. Алара

¹⁹ 33 тисячі футів, або 10,06 кілометра.

скинула голову, пронизала поглядом переднє вікно — і очі наче вперлися в стіну. 650-й влетів у хмару. Набухле від вологи сталеве-сіре шмаття хльоскало по шибках і фюзеляжу. Автоматично ввімкнулися двірники, розмазуючи по склі мутнуваті краплі. Відчуття було, ніби лайнер перемістився в центр сніжного бурану.

— Це град? — зойкнув Ердем.

— Ні, — слова заледве пробивалися крізь шум, Аларі доводилося кричати. — Просто хмара... ми влетіли в хмару!

Airbus трусило так, що Алара клацала зубами, ризикуючи прикусити язика, а голос неприємно деренчав.

— Звідки вона взялася? — Ще секунду тому небо було чистим до самого Судану. Ердем показав на дисплей. — На погодному радарі навіть зараз порожньо.

Алара підтягнула ремені безпеки, після чого визирнула в бічне вікно. Сподівалася обдивитися двигун, але марно: хмара виявилася непроникною, і вже за метр від фюзеляжу не давала розрізнити нічого, крім збовтаного місива чи то з кристалів льоду, чи то з краплин.

Тіні в кабіні стали ще густішими.

— Звідки вона взялася? — дратуючись, повторив Ердем. Ним мотало з боку набік так, що мусив схопитися за край крісла.

Алара перевела погляд на дисплей. Ердем казав правду: погодний радар на десятки миль попереду показував чисте небо.

— Таке буває... в хмарі забагато вологи... замість відбивати радіохвилі вона поглинає їх, і на приймач нічого не надходить. Система вважає, що перед нами чистий простір.

Краєм ока вона помітила, що температура за бортом упала ще на градус, а тоді почула новий попереджувальний сигнал.

— Що за?.. — Ердем аж стрепенувся у кріслі.

— Другий двигун! — скрикнула Алара. — Зупинка двигуна № 2!

— Бляха!

— Не вірю...

За мить вимкнувся автопілот. Алара міцно вчепилася за ручку керування на бічній панелі. Ердем затиснув кнопку передавача і дзвінком від напруження голосом заволав:

— Мейдей! Мейдей! Мейдей!

— Ті-Кей сорок три? — відгукнувся диспетчер з Ентеббе.

— Мейдей! Мейдей! Мейдей!

— Ті-Кей сорок три, означте природу вашої ситуації.

— Зупинка двигуна № 2!

— Двигуна № 2 чи № 1?

— Ми втратили обидва! — загорлав Ердем. — Обидва двигуни!

— Е-е-е...

— І у нас страшна бовтанка!

— Ті-Кей сорок три, ми підготували смугу сімнадцять... ваша смуга один-сім. Як зрозуміли?

За найкращих умов з утратою тисячі футів висоти їхній літак міг пролетіти три милі, тобто загалом не більше за сто вісімдесят кілометрів. Ердем сфокусував погляд на карті та запанікував:

— Ми не дотягнемо! До Ентеббе понад двісті кілометрів!

— Заспокойся! — відкарбувала Алара.

— Не дотягнемо!

Алара зосередилася на інтерактивній панелі, вгорі якої блимав яскраво-червоний напис «RESTART ENG 1,2²⁰». До біса холод і хмару, основне — перезапустити двигуни.

— Паливо, — упевнено проказала вона.

Ердем заляк і не реагував.

— Паливо! — гаркнула Алара.

Ердем отямився.

— Перемикаю баки, — і тицьнув пальцем у відповідний перемикач на дисплеї.

Алара зауважила, що з його рота вихоплюється пара.

— Допоміжні насоси!

Ще два натиски.

— Обидва ввімкнено.

— Селектор режиму двигунів — на запалення!

Ердем здійняв руку до перемикача над головою.

— Режим запалення, підтверджую.

— Важелі керування тягою на малий газ!

— Малий газ. — Ердем переставив обидва важелі до упору назад. — Підтверджую.

— Швидкість?

На дисплеї навпроти напису «AIRSPEED, kn» горіла зелена цятка.

— Оптимальна.

— І... — Алара затамувала подих. — Старт обох двигунів!

Ердем усвідомлював, що від сили натиску нічого не залежить, та попри це втопив пальці в піктограми із зображенням турбін на дисплеї так, що побілили нігті. Зрештою відвів руку, грохи виждав — індикатори потужності навіть не смикнулися.

— Результат негативний!

— Старт ДСУ!

Ердем натиснув кнопку «APU», дочекався появи зеленого сигналу та відповів:

— ДСУ запущено.

Хоча би щось. Принаймні без електрики вони не залишаться.

— Як щодо міста, про яке ти казала? — покосився на неї Ердем.

— Мбарара?

— Так.

— Воно покинуте, там нікого немає.

Їх трусило так, ніби вони мчали на автомобілі розбитою ґрунтівою.

— Непокинуті для нас недосяжні. — Ердем мусив нахилитися, щоб вона його чула. — Там є посадкова смуга?

Алара не знала. Та це й не мало значення.

— Пізно. На такій широті ніч настає миттєво. — Навіть якщо смуга є, на ній не буде посадкових вогнів. — У темряві ми не сядемо.

Один за одним пролунали кілька аварійних сигналів.

— Ну що знову? — скрипнула зубами Алара.

На моніторі перед другим пілотом розгорнувся довжелезний список повідомлень про збої. Ердем узявся зачитувати:

— Утрата сигналу GPS... утрата зв'язку із супутником... конфлікт визначення висоти.

— Конфлікт висот?!

Бортовий комп'ютер Airbus визначав висоту у два способи: за значенням зовнішнього тиску та за показниками радара щодо висоти над локальним рельєфом. Другий спосіб розрахунку передбачав додавання до показників радара висоти рельєфу над рівнем моря: її комп'ютер отримував із супутника, який стежив за літаком. Програма

²⁰ ПЕРЕЗАПУСТИТЬ ДВИГ. 1,2 (англ.).

порівнювала обидва значення. Якщо вони відрізнялися, комп'ютер повідомляв про конфлікт висот і скасовував більшість автоматичних функцій. Алара знала про це, проте ніколи ні з чим таким не стикалася.

— Напевно, відмовив ADR/PTS-передавач, — припустив Ердем. — У нас повний нуль навігаційних даних.

Отже, супутник їх не бачить. Алару охопило відчуття цілковитої самотності серед важкого хмаровиння, що стрясало та шарпало літак. За тим відчуттям виникло ще більш ірраціональне бажання переконатися, що за межами кабіни все ще є хтось, хто переймається долею їхнього рейсу, й вона натиснула кнопку передавача:

— Кампала-підхід... Кампала-підхід... ви на зв'язку?

— Ті-Кей сорок три, вас слухаю.

— У нас додаткові проблеми... з авіонікою.

— Чим я можу допомогти?

Не зводячи очей із засипаного повідомленнями дисплея, Ердем промовив до Алари:

— Стрибок швидкості...

За чверть століття в кабіні пілотів Алара ніколи не чула цього словосполучення: під час її польотів не траплялося жодного режиму, ні штатного, ні аварійного, до якого його можна було б застосувати.

— Кампала-підхід, будьте на зв'язку. — Вона повернулася до Ердема. — Що ти сказав?

— Швидкість раптово змінилася з чотирьохсот до майже п'ятисот сорока вузлів²¹.

Тисяча кілометрів на годину. Ще трохи — і від перевантажень літак розвалюватиметься на льоту.

— Як... Ні... Ми б відчули... — Вона поглянула на монітор, але збагнула, що без зв'язку із супутником їй немає із чим звіряти швидкість.

— Щось із сенсорами, — сапаючи, видувив із себе Ердем. Попри холод у кабіні, на його чолі виступили краплі поту. — СПС неначе збожеволіла!

«Обледеніння, — подумала Алара, — сенсори вкрилися кригою».

Голос диспетчера в навушнику ледве прорізався крізь зовнішній шум:

— Ті-Кей сорок три, у вас усе гаразд?

— Кампала-підхід, чекайте... — вона хотіла насамперед з'ясувати, що не так із показниками швидкості, проте диспетчер не став чекати.

— Ті-Кей сорок три, ви зникли у мене з радара.

Алара й Ердем презирнулися:

— Що?!

— Ви можете вказати... е... ваш курс? Висоту? Які-небудь візуальні орієнтири?

— Кампала-підхід, ми влетіли в щільні хмари, видимість майже нульова. Курс... — Алара кинула погляд на дисплей і залякла. У разі виходу з ладу ADR/PTS-системи бортовий комп'ютер мав би перемкнутися на магнітний компас, але стрілка на круглому покажчику напрямку стрибала, наче очманіла, а значення під нею висвітлювалися в хаотичному порядку: 64... 329... 185... 19... Ліворуч блимав червоним крихітний знак оклику.

«Компас? Чорт забирай, навіть компас?!»

— Ті-Кей сорок три... — нагадав про себе диспетчер.

Алара збрехала:

— Ми продовжуємо нуль-один-п'ять. — Насправді вона не уявляла їхнього напрямку руху.

— Ті-Кей сорок три, ви сказали «щільні хмари»? У мене на радарі не видно хмар аж до Кісангані²².

²¹ 1 вузол = 1 морська миля за годину = 1,852 км/год.

— Кампала-підхід, нас нещадно трясє. Зустрічний вітер... — Алара поглянула на монітор і вдруге жажнулася. Сто сорок два вузли! Все, що вище за сімдесят, на цій планеті вважали ураганом. Такого просто не могло бути.

— Гарзд... Ти-Кей сорок три, вас зрозумів... знижуйтеся... — бубоніння диспетчера звучало дещо ображено, так ніби він думав, що його розігрують. — У мене на радарі чудова погода. Це підтверджують дані супутника.

Двигуни, система повітряних сенсорів, зв'язок із супутником, магнітний компас... а тепер іще й диспетчер в Ентеббе не бачить їх на радарі. Алара зосередилася на інтерактивній панелі. Через тряску слова розпливалися, тож вона напружувала зір, щоб хоч щось роздивитися. Бортовий комп'ютер безперестану тасував інструкції на контрольній карті, лишаючи незмінним один пункт угорі списку: «LAND ASAP²³». Алара сердитим порухом відсунула панель убік.

— Перезапускай двигуни, — наказала Ердемові. — Не зупиняйся, поки не запрацює хоча б один. Я спробую витягти нас звідси.

650-й теліпало так, що слова випорскували з рота, немовби подрібнені шредером.

— Мені важко дихати, — прохрипів Ердем.

Алара зміряла його поглядом — другий пілот сидів блідий, з обличчям, що аж блищало від поту, — а тоді усвідомила, що сама мусить дедалі більше напружуватися, щоб набрати в легені кисню. Сповіщення про розгерметизацію не надходило. Крім того, не було відчуття закладеності у вухах і болю в голові, що супроводжували би падіння тиску. Утім, розбиратися вона не мала часу.

— Маски на обличчя! — Алара клацнула перемикачем ліворуч від головного дисплея.

Дві масивні кисневі маски опустилися зі спеціальних ніш над кріслами.

Тільки коли холодний кисень, лоскочучи, полився в горлянку і звужене поле зору розширилося, Алара Тайфур зрозуміла, як сильно страждала від задишки.

— Ми пришвидшуємося! — Ердем тицьнув пальцем у дисплей.

— Дурниці. Сенсори вкрилися льодом. Забудь про це.

— Але ми набираємо... набираємо висоту!

Алара нахилилася до моніторів. Позначки висоти на альтиметрі рухалися вниз, що означало: літак підіймається. Як таке може бути за нульової тяги?

— Це божевілля... і це...

І це було саме те, що муляло. Алара Тайфур літала з сімнадцяти років. Подолала шлях від тонкокрилих планерів і крихітних чотиримісних турбопропелерних літаків до реактивних гігантів на кшталт Airbus A650. На відміну від Ердема вона вміла літати, а не просто знала, як керувати літаком. І зараз Алара усвідомлювала: вона почувається не так, як почувалася би в стодвадцятитонному авіалайнері, в якого відмовили двигуни. Попри мертві турбіни, щось утримувало їхній Airbus у повітрі.

Наступної миті ввімкнулася автоматична система сповіщення про загрозу звалювання:

— *Stall! Stall! Stall!*²⁴

Бортовий комп'ютер нахилив ручку контролю вперед, опускаючи ніс і штовхаючи літак до набору швидкості. Попередження про звалювання урвалося, та вже за секунду динамік видав моторошно спокійним механічним голосом:

— *Overspeed. Slow down!.. Overspeed. Slow down!..*²⁵

²² Кісангані — місто на північному сході Демократичної Республіки Конго, за триста кілометрів на захід від озера Едвард. Станом на 2141 — покинуте.

²³ ПРИЗЕМЛІТЬСЯ ЯКНАЙШВИДШЕ (англ.).

²⁴ Звалювання! Звалювання! (англ.).

²⁵ Надмірна швидкість. Сповільнюйтеся!.. Надмірна швидкість. Сповільнюйтеся!.. (англ.).

Уперше відтоді, як система повідомила про зупинку двигуна №1, Алара запанікувала. Вона ніколи — ні у повітрі, ні на тренажері — не чула, щоб ці повідомлення лунали одне за одним. Жоден літак не може рухатися з надмірною швидкістю й одночасно зісковзувати з потоку. Це взаємозаперечні явища.

— Сповільнюйся! — заверещав Ердем. Якщо вони й далі пришвидшуватимуться, фізеляж розірве від перевантажень.

Комп'ютер, щоби скинути швидкість, підняв спойлери²⁶. Літак іще дужче затрясло.

— Ні! — Алара кількома натисками заблокувала команду, спойлери опустилися. — Щось не так!

— Нам треба знижуватися! — кричав другий пілот. — Виводь нас із хмар!

Алара підбгала губи; попри могильний холод у кабіні краплі поту поколювали шкіру над очима. Спочатку треба зрозуміти, де вони. Вона втопила кнопку передавача:

— Кампала-підхід, ви все ще не бачите нас?

— Т... сор... и... повто... б... ка...

— Кампала-підхід, це Ті-Кей сорок три, ви мене чуєте?

— ...

— Кампала-підхід?

У відповідь — шипіння радіозавад.

«Чорт».

Кисневі маски мали вбудовані мікрофони, і в Алариних вухах відлунювало надсадне Ердемове дихання. Це заважало зосередитися.

— Перезапускай двигуни, — наказала вона.

Потому глибоко вдихнула й подала ручку керування вперед. 650-й, здригнувшись, кльонув носом і почав знижуватися.

Якоїсь миті комп'ютер знову видав попередження про надмірну швидкість, Алара дозволила йому ледь підійняти спойлери, проте зниження не перервала.

За чверть хвилини Ердемове хрипіння урвалось і в навушниках пролунало:

— Двигуни мертві... Нічого не можу вдіяти...

— Диспетчер, — крізь зуби процідила Алара.

Ердем кивнув.

— Кампала-підхід, мейдей, мейдей, мейдей... це Ті-Кей сорок три...

Марно.

— Спробуй Александрію.

— Александрія-контроль, мейдей, мейдей, мейдей... це Ті-Кей сорок три, у нас надзвичайна ситуація... Александрія-контроль, це Ті-Кей сорок три, ви нас чуєте? — Надтріснутий голос тонує у шипінні, й Ердем уже не вірив, що їх хтось почує.

Зненацька хмари попереду забарвило червонясте світло.

— Виходимо? — скинувся Ердем.

Алара не озвалася — знекровлені губи утворювали схожу на шрам, ледь видиму риску, — проте послабила натиск на джойстик. Літак почав вирівнюватися.

Коли за мить вони випірнули з хмар, Алара не стримала вигуку:

— *Siktir!*²⁷ Ти коли-небудь бачив таке?!

Хмари були не просто дір'явими та клоччастими, вони мали такий вигляд, ніби очманіле від люті божество шматувало їх тисячами кігтьятих лап. Вихори схльостувалися та перепліталися. Конічні вирви з пошарпаними краями спершу розпухали, а тоді змикалися, неначе намагаючись розчавити все, що захоплювали всередину. Підсвічена багрянцем перина вкривала небо, скільки сягало око, і її поверхня — зловісна, обважніла від вологи — вирувала, закипаючи. З найтемніших ділянок час від часу вивалювалися

²⁶ Спойлери (авіац.) — гальмівні щитки на крилах.

²⁷ Блядь! (тур.)

свинцеві протуберанці, на які тут-таки, заганняючи назад, накидався вітер. Окремі шматки все ж відривалися і, тріпочучи, мчали повз літак. Мчали з неймовірною швидкістю.

Ердем прошепотів:

— У нас або реально шістсот вузлів, або... я не знаю...

Алара нахилилася, щоб визирнути у бічне вікно. Тьмяне світло омивало край крила тріпотливими хвилями, що нагадували вогні святого Ельма. Унизу стелився ще один шар хмар, тонший і рівніший, крізь розриви в якому проглядалася безживна земля чорного кольору. Незвичність тієї землі опам'ятала жінку.

— Де гори?

Вона повернулася і вперла погляд у монітор. Комп'ютер виводив на дисплей якусь карту, однак без зв'язку із супутником визначити їхнє місцеперебування не міг. Алара перемкнула навігатор на режим сканування. Замість кольорової висотної мапи довкола літака з'явилася чорно-біла рельєфна сітка — земля під лайнером. Пілоти заходилися вивчати переплетіння покручених річищ.

— Де ми? — запитав Ердем.

— Не розумію... Гори Іматонг... — Скло кисневої маски взялося інеєм й Алара протерла його передпліччям. — Вони мали бути ліворуч і попереду нас. Де вони?

Вона провела посинілими пальцями по дисплею, збільшуючи масштаб. Навігатор домалював раніше невидимі ділянки. Попереду стелилася одноманітна рівнина. Щось подібне до гірського масиву — неоднорідний рельєф із перепадами висот — проступило на північному заході, позаду літака.

— Ось! Позаду.

— Це не Іматонг, — мотнув головою Ердем. — Ми не проминули б їх.

— Гори позаду! Треба розвертатися.

— Чекай, але сонце...

— Що сонце? — Алара метнула на нього розлючений погляд.

— Воно за нами, на заході. — Він показав за спину. — Отже, ми весь час рухалися правильно.

— Якби ми рухалися правильно, праворуч від нас було б озеро Вікторія. Ми залетіли надто далеко!

Ердем наморщив лоба. Вони не могли. Надто мало часу минуло. Після повороту на схід від гір на кордоні з Південним Суданом їх відділяло чи не п'ятсот кілометрів. Як вони до них дісталися? Без тяги лайнер опинився б на землі задовго до перших відрогів. Й Алара, схоже, цього не усвідомлювала.

— Послухай, Аларо...

— Заткнися і перезапускай двигуни. — Вона зациклилася на горах і не хотіла нічого чути. — І вийди нарешті з кимось на зв'язок.

Алара подумала, що сонце вже мало б сісти, проте злякалася туманної глибини, до якої ця думка вела, і виштовхала її зі свідомості.

— Скажи, що ми повертаємося на Кампалу... скажи: ми знижуємось, і... і хай дадуть нам напрямок.

Ердем затиснув кнопку передавача, але не зронив жодного слова. Крізь розриви в хмарах на півдні він дивився на незнайому кам'янисту пустелю, підсвічену оманливим рожевуватим світлом.

— Господи, чому так холодно? — Алара важко дихала. Спершу вирішила, що в балоні закінчився кисень, потім утямила, що то волога з віддиху намерзла на стінках кисневого шланга та майже повністю перекрила просвіт у ньому.

Алара потрусилася маску. Це не допомогло. Поглянула на дисплей. -89 °С за бортом. Зустрічний вітер сто шістдесят вузлів. Так не буває. Думки у збідненому киснем мозку мерехтіли, наче лампочки, що ось-ось згаснуть. Вона зняла маску, виявила, що кисню в кабіні ще менше, й напнула її назад. Але чому? Вони вже достатньо низько й мали би,

попри розгерметизацію, дихати вільно. І ще цей холод... і вітер... і... Алара зупинилася очима на уривках хмар, які миготіли над лайнером. Швидко. Надто швидко. А що як повітряні сенсори не брешуть? Зустрічного вітру такої сили вистачило б, щоб утримати позбавлений тяги літак у повітрі. Але якщо це так, якщо вони справді тримаються на зустрічному потокові, на спробі розвернутися вітер ударить у бік і... Це кінець. Їх викине з неба.

У животі громадився страх. Долоню, що обхоплювала бічну ручку, вкрила плівка поту. Алара не знала що робити. Гірський масив на заході віддалявся.

— Я повертаю, — зрештою прохрипіла вона, — виконуємо правий розворот...

Після чого нахилила ручку керування вперед і праворуч. Сигнали з кабіни пішли до електроприводів елеронів на краях крил і до стерна у хвості. 650-й накренився і почав розвертатися.

Кабіну помалу затоплювало червонясте сяйво. Ердем Мендерес, витягнувши шию, дивився на захід, звідки воно напливало, і несподівано вигукнув:

— Аларо, ні! — Він показав на щось за вікном: — Це не сонце!

— Що?

Вона встигла краєм ока ковзнути по втиснутому між хмар і помережаному чорними патьоками дискові, більше схожому на зморшкувату жовтогарячу вакуолю, коли в лайнер немовби вгатили гігантською бейсбольною битою. Кисневі маски злетіли з облич, ударна хвиля прокотилася фюзеляжем, у вантажному відсіку щось із пронизливим металевим скреготом зламалося. 650-й заледве не перекинуло догори дном, на дисплеї заблিমали червоним десятки піктограм, а з динаміків полилося голосове застереження:

— *Stall! Stall! Stall! Stall! Stall!*

Літак зависнув, балансує на краєчку крила, а тоді продовжив завалюватися і зрештою під безпристрасний речитатив бортового комп'ютера, який не втомлювався повідомляти про входження в режим звалювання, каменем помчав назустріч чорній землі.

*Антарктична станція Амундсена-Скотта, Південний полюс
21 вересня 2141-го*

Обговорення аномального нейтринного спалаху не припиняли протягом доби.

Доктор Янг бродив наелектризований, мов хмара. Докторка Барретт відлучалася з кімнати для відеоконференцій хіба що до туалету та сперечалася з доктором Спрінгфілдом, доктором Цудзіхарою й десятком інших науковців про те, як діяти далі. Джейлін і Катя намагалися дати раду гігабайтам даних, отриманим із нейтринних телескопів.

Ближче до вечора 20-го за новозеландським часом пристрасті вляглися. Та перша доба, впродовж якої точилися найзапекліші суперечки, завершилася нічим. Учені не дійшли згоди не лише стосовно причини спалаху, а й навіть його назви. Єдине, що вдалося того дня, — це зв'язатися з керівниками Калтекського детектора гравітаційних хвиль, орбітальної гамма-обсерваторії «Пеллегріні» та комплексу рентгенівських телескопів на станції Deep Space Habitat і з'ясувати, що жодна з обсерваторій не зафіксувала нічого надзвичайного.

«Льодяний куб» після спалаху також мовчав.

За чверть до півночі Тельма Барретт і Стеллан Янг попленталися спати. Джейлін теж сховалась у своїй кімнаті, проте заснути не змогла. У голові, не знаходячи виходу, крутилися різні думки. Вона якийсь час пролежала з розплющеними очима, а тоді повернулася до дата-центру і продовжила копирсатися в даних із детектора.

Джейлін відшукала в мережі спрощену 3D-модель Землі, завантажила її в графічний редактор, після чого протягом чотирьох годин, зосередившись, наче хірург,

який робить операцію на відкритому серці, додавала до неї лінії, вздовж яких летіли нейтрино. Не тільки з «Льодяного куба», а й з інших обсерваторій.

О 4:47 з'явилося сонце, та Джейлін цього не зауважила. Вона впоралася з розрахунками невдовзі по п'ятій і потім чверть години як неприкаяна тинялася порожніми коридорами станції. Джейлін дещо виявила та відчайдушно прагнула цим поділитися. Кілька разів вона підступала до дверей Тельми, але постукати не наважилася.

Зрештою, збагнувши, що до сніданку навряд чи з кимось перетнеться, Джейлін потупцяла до своєї кімнати. Спати не хотіла, тож зайшла до ванної та стояла під гарячим душем, поки груди й плечі не стали червоними, а шкіра на пучках зморщеною. Почистивши зуби, вона задивилася на власне відображення у дзеркалі. Згаслі очі, скусані губи, вена на лобі, що, здавалося, ось-ось розірветься. Мабуть, таки треба подрімати. Хоча би спробувати. На цій думці в коридорі грюкнули двері. Джейлін вибігла з ванної та припала вухом до дверей якраз вчасно, щоби почути човгання кроків. Дочекалася, поки кроки віддаляться, й визирнула. Тельма Барретт дошкандибала до кінця коридору і попрямувала до сходів, що вели на другий поверх. Джейлін нашвидкуруч одягнулася, взяла планшет і рушила назирці.

Годинник показував п'ять по шостій ранку. О такій порі станційний кухар іще не брався до роботи і їдальня стояла порожньою. Джейлін застигла на порозі. Тельма приготувала собі каву, вмостила за столиком і, спрямувавши погляд за вікно, мляво жувала сандвіч. Джейлін кашлянула, щоб виявити свою присутність. Стара не зреагувала. Джейлін наблизилася та промовила:

— Можна мені...

Вікна їдальні виходили на Тихий сектор. За ними не було нічого, крім льодяних торосів. Тельма мала такий вигляд, ніби в той момент її ніщо не цікавить більше за понурі тіні, що пролягли між ними.

— Чого тобі? — Стара навіть не повернула голови.

— Я...

— Можна що? Присісти? Взяти стілець? Хочеш запропонувати мені ще кави? — Обличчя було сіре, наче в людини, якій бракне повітря. — Я не читаю думок, Гонкало.

— Хочу з вами поговорити.

— Ну, говори. — Тельма виколупала нігтем шматок шинки, що застряг між зубами.

— Можна я сяду?

Джейлін почала опускатися на стілець, але Тельма різко заперечила:

— Ні.

Джейлін підхопилася, неначе обпикшись.

— Та я жартую. Сідай.

— Я хочу поговорити про те, що сталося вчора. — Джейлін примостилася на край стільця.

— Ну? — Тельма зміряла її байдужим поглядом.

— Я дещо порохувала сьогодні вночі... поки всі інші спали.

Докторка промовчала, і Джейлін, зиркаючи на неї, збагнула, що та теж не склепляла повік. Помовчавши, дівчина продовжила:

— Я всю ніч намагалася зрозуміти, звідки прилетіли нейтрино.

— Не ти одна.

— У мене не дуже в університеті було з математикою... — Джейлін зам'ялася. — Але, е, коли кажу «математика», я маю на увазі алгебру. З геометрією навпаки було окей. Тобто коли була змога уявити розв'язок задачі, я легко з нею справлялася. Але якщо задача абстрактна... всі ці формули... вони для мене нічого не означали.

За вікном над підталою кригою підіймався туман. Джейлін правила далі:

— І ось, щоб краще уявити, я стала позначати напрямки, з яких прилітали нейтрино, на моделі Землі. Сигнали надходили з визначених ділянок зоряного неба. Ми

на «Кубі» фіксували нейтрино з Великої Ведмедиці, Малої Ведмедиці та сузір'я Дракона. На «Антарес» нейтрино летіли із сузір'я Павича, на детектор у Гоумстейку — зі Змієносця, на «Каміоканде» — із сузір'їв Діви та Віврона. Попри це, я не знайшла нейтрино, одержаних строго з однієї точки. Я вибирала частинки, які надійшли одна за одною, шукала якісь залежності, проте марно. Ніяких закономірностей, ні часових, ні просторових. А потім, дивлячись на всі ці лінії на моделі Землі, я раптом збагнула, що такий розкид у напрямках можна легко пояснити.

Докторка Барретт сіпнула на слові «легко».

— Як?

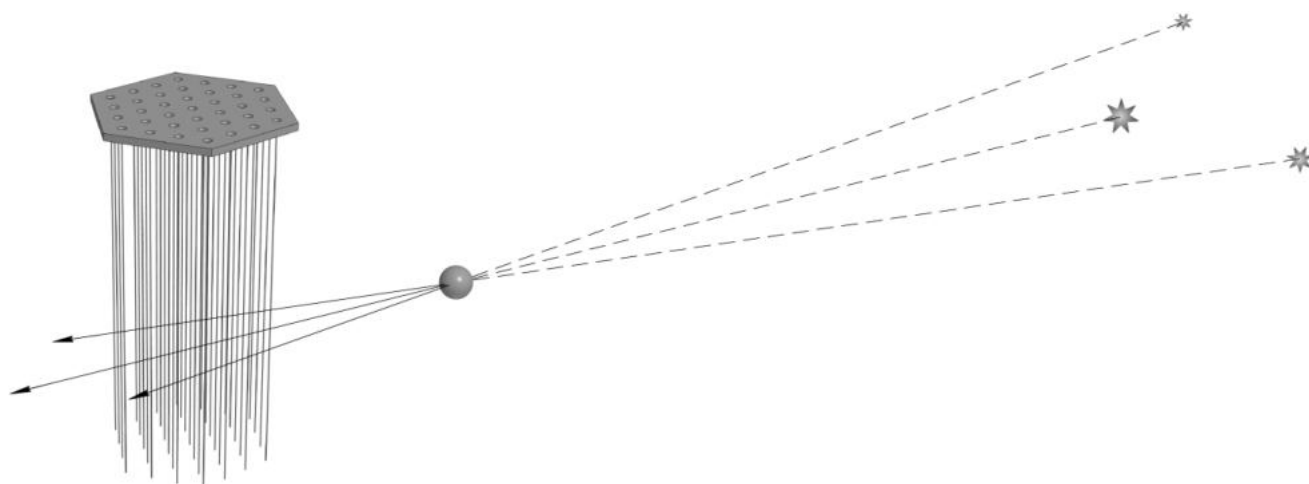
— Якщо припустити, що джерело, яке випромінювало нейтрино, розташовувалося ближче, не обов'язково на Землі, але... значно ближче до нас.

Тельма потерла пальцями мішки під очима.

— Ми вже дискутували про це вчора з людьми, точно не дурнішими за тебе.

Джейлін із кам'яним виразом на обличчі активувала планшет, поклала його на стіл і розвернула до Тельми.

— Ось що я намагаюся пояснити. Ми тут, — вона показала на детектор у лівій частині малюнка. — Якщо джерело тут, — палець перемістився на сферу ближче до центру, — то нам лише здаватиметься, ніби нейтрино летять із різних точок. Ми за звичкою шукаємо джерело серед віддалених об'єктів, проте це неправильно, розумієте?

Минуло три десятиліття відтоді, як Тельму Барретт востаннє запитували, чи вона розуміє, що їй кажуть. Докторка глипнула на Джейлін так, ніби зараз дасть їй копняка.

— І що, по-твоєму, це може бути за джерело?

— Ви ж самі вчора казали: щось таке, із чим ми раніше не стикалися.

Тельма зітхнула. Втома давалася взнаки. Вона не мала сил сперечатися.

— У нас дані про сотні тисяч зіткнень. Роблячи обмежені вибірки з них, ти знайдеш підтвердження будь-чому. — Стара відіпхнула планшет. — Це хибнопозитивний результат. Коли вибрані дані начебто підтверджують твою гіпотезу, але ти обрала їх із такого великого масиву, то насправді це ні на що не вказує.

— Так, але...

— Розмову закінчено.

— Ні, не закінчено! Я усвідомлювала, що це доволі кволе припущення, проте також знала, що зможу довести або спростувати його. Тому вирішила не брати до уваги, що нейтрино надходили хаотично, просто спробувала усереднити напрямки — всі, які мала. Я почала з двох довільних нейтринних подій. Їхні вектори утворюють плоский кут, я визначила бісектрису цього кута й позначила лінією на схемі. Потім узяла наступну подію

та визначила бісектрису між її вектором і щойно намальованою лінією. І так далі. Я послідовно промальовувала бісектриси між якомога більшою кількістю...

— Мені відомо, що таке бісектриси, Гонкало, — крижаним тоном промовила Тельма.

— Гарзд. — Джейлін відчувала, що її час збігає. — Я усереднила дані для кожної обсерваторії, що зафіксувала спалах, і отримала чотири лінії, вздовж яких на ці детектори надходили нейтрино. І знаєте що?

Вона затихла, чекаючи, що Тельма запитає «що?», проте стара дожувала сандвіч і не дивилася на неї. Ідіотська пауза затягувалася, і Джейлін, розгубивши запал, пробелькотіла:

— Як ви гадаєте, докторко, яка ймовірність того, що хибнопозитивні результати від усіх чотирьох детекторів зійдуться в одній точці?

До цього моменту Тельма мала такий вигляд, ніби перебуває десь в іншому місці, та після останніх слів усе змінилося. Вона сфокусувалася на асистентці, й Джейлін подумала, що ще ніколи нічий погляд так її не протинав.

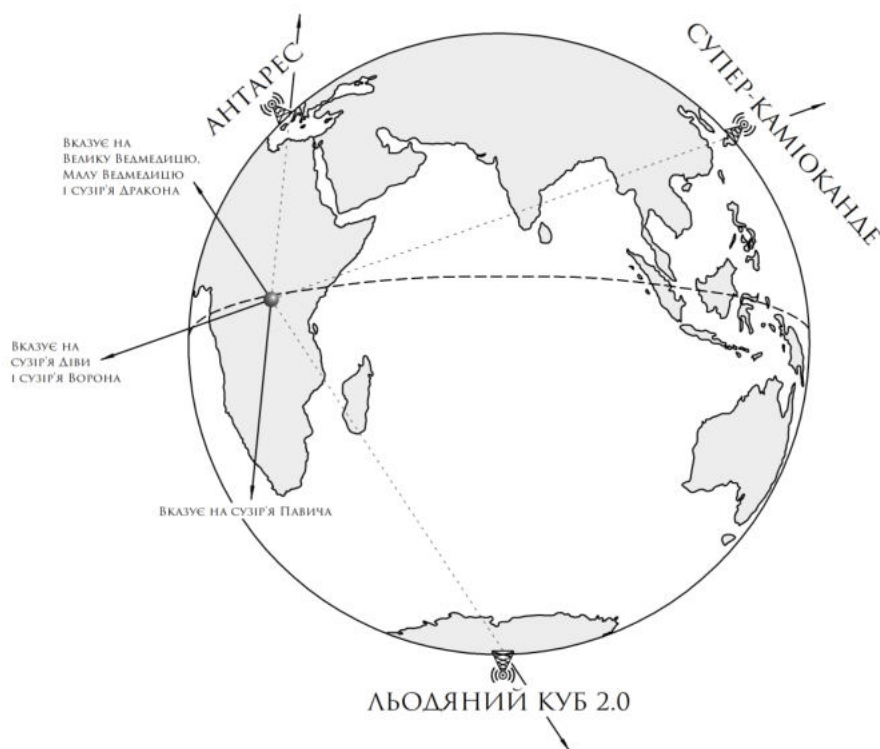
— Якщо ти зараз морочиш мені голову...

Тельма не закінчила речення. Джейлін вивела на екран зображення Землі та знову підсунула планшет. Пунктирні лінії від трьох видимих на цьому ракурсі детекторів пронизували планету наскрізь і накладалися в одній точці над Африкою.

— Усі лінії перетнулися в одній точці.

Напевно, секунд двадцять Тельма Барретт витріщалася на неї. Не на тривимірну модель на екрані, ні, вона тупилася в Джейлін. І лише коли та повторила:

— Усі. До єдиної, — Тельма перевела погляд на зображення.

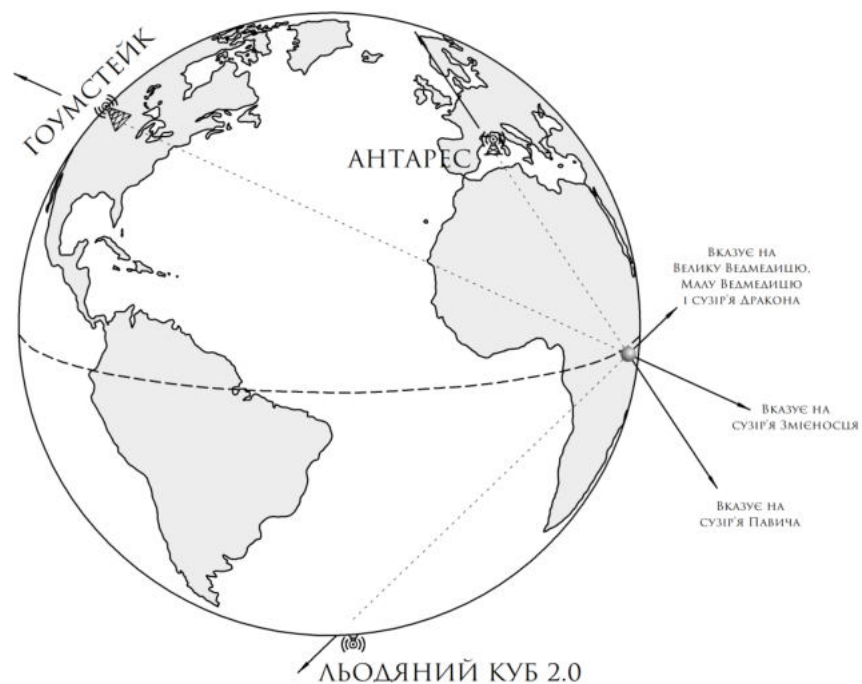

Джейлін повернула модель: «Каміюканде» зник, зате з'явився детектор у Гоумстейку.

— Точка на Землі? — запитала Тельма.

— Майже.

— Що означає «майже»?

— Над озером Едвард. На висоті кількох кілометрів над поверхнею. На кордоні між Угандою і територією, що колись була Демократичною Республікою Конго. — Збагнувши, що їй вдалося стерти зарозумілий вираз з обличчя докторки, Джейлін засяяла. — Щось у повітрі над озером «спалахнуло», сипонувши навсібіч високоенергетичними нейтрино.

— Але там нічого не було. За минулу добу ніхто не фіксував нічого екстраординарного.

— Не зовсім. Учора там розбився вантажний літак.

Погляд старої був водночас смиренний і збентежений. Джейлін упивалася моментом.

— І ця катастрофа... — Тельма поворушила губами, — збігається в часі зі спалахом?

— Ні, — мотнула головою Джейлін. — Літак розбився на чотири години пізніше.

Тельма мовчала хвилину, після чого, кречнувши, підвелася.

— Ми готуємо статтю. Я, Цудзіхара, Спрінгфілд. Ще кілька дармоїдів із ЦЕРНу. Ну, і ти тепер також. Будеш співавторкою. — Вона тицьнула пальцем у планшет. — Опишеш усе, що щойно розповіла.

— Е-е-е... — Джейлін почувалася так, ніби ось-ось знепритомніє. — Так. Гарзд. Я все виконаю.

— Чернетка має бути в мене на столі у п'ятницю вранці. Три абзаци, не більше.

— П'ятниця ранок, три абзаци. — Джейлін закивала. — Буде зроблено.

Стара рушила до виходу з ідальні, проте, ступивши кілька кроків, зупинилася. Повернулася.

— Тільки не здумай писати про літак. Узагалі забудь про нього. Ми подаватимемо статтю в Nature або Science, і якщо ти поза нашими спинами патякатимеш про збіг спалаху з катастрофою того лайнера, присягаюся, наступні твої статті не підуть далі сміттесайтів *disinfopedia.org* чи *rapanoiamagazine.com*. Ми зрозуміли одне одного?

Джейлін підвелася:

— Я вас почула, докторко Барретт.

Добру хвилину після того, як Тельма зникла за дверима, вона стояла, впершись руками у стільницю й намагаючись утямити: докторка Барретт справді підморгнула чи то їй, пришелепі, приверзлося?

ГОРАН ЗАГАРІЯ

Купол Astrodome, Ньюборн

Сімудські долини, рівнина Хриса, Марс

Рак 26, 46

Коли замість Марка Велета до класної кімнати зайшов старий Загарія, тиша запала така, що аж дзвеніло у вухах.

Тридцятидворічна іспанка Кассія Руеда, директорка школи, впізнала Горана відразу. Кемхебековим, попри те, що бачили його вперше, також не знадобилося багато часу, щоби зрозуміти, з ким доведеться мати справу. Помилитися було неможливо. Горан Загарія мав по-розбійницьки скуйовджену кучму та розкішну, випещену бороду. На голові де-не-де промаювали білі нитки, зате ретельно спланована борода, що сягала ключиць, залишалася всуціль чорною. Марат і Каміла Кемхебекови здогадалися, хто перед ними, бо такі бороди на Марсі були рідкістю. Їх носили тільки ті, хто їздив у герметичних роверах і літав на конвертопланах, які стикувалися до герметичних рукавів, тобто міг собі дозволити не вдягати скафандр для робіт на відкритому просторі. Доглянута борода була виявом колосальної заможності, й Кемхебекови знали: щоб порахувати людей із такими бородами в Ньюборні, вистачить пальців однієї руки.

Руеда, отямившись, заговорила:

— Пане Загарія, рада зустрічі, проте, гадаю, вам не варто було перейматися, — від хвилювання вона ковтала слова. — Ситуація, звісно, серйозна, та я не сумніваюся, що ми залагодили б її з Майїним батьком, і вам зовсім не потрібно було...

— Велет за сотні кілометрів звідси, — Горан помахом руки примусив її замовкнути. — Вирушив до долин Туу й до вечора не повернеться. Я замість нього.

Під пекучим поглядом блідо-блакитних очей Кассія не знала, куди подітися.

Горан Загарія був кимось на кшталт старійшини в українській Діаспорі. Ніхто його не обирав, але він був одним із перших українців на Марсі, він заснував крихітне господарство, яке зрештою перетворилося на агрохолдинг «Томуто», й саме він допомагав освоїтися новоприбулим. Завдяки цьому Загарія зрештою досяг такого впливу, що його влада стала майже необмеженою, а слово набуло ваги закону.

Кассія ж була звичайною найманою працівницею, чий дозвіл на проживання на Марсі діяв рівно стільки, скільки і її контракт. Вона здобула магістерський ступінь з астрофізики в Лундському університеті та обіймала посаду асистентки оператора на радіотелескопі MCRT. Посада не вимагала повної зайнятості, а тому, щоби не ризикувати, чотири земні роки тому Руеда влаштувалася вчителькою в Першу публічну школу Ньюборна. Директоркою її призначили п'ять місяців тому. Роботи було багато, траплялися соли, коли вона не склепляла повік упродовж двадцяти годин, утім Кассія не нарікала. Життя на Марсі їй подобалося. Чи то пак подобалося б, якби не такі моменти, як зараз.

Відтоді, як Загарія стулив рота, ніхто не видав жодного звуку, але порушувати мовчанку Горан не квапився. Він підступив до кафедри, розгорнув величезний, завбільшки як придверний килимок, планшет і повернув екран до Руеди та Кемхебекових.

Марат і Каміла — подружня пара росіян з Архангельська — перебралися на Марс вісімнадцять земних років тому. Десять років тому розлучилися. Марат був зварювальником у компанії Deep Space Resources. Каміла пілотувала транспортні гоппери, що курсували між Колоніями та водяними штольнями на півночі, а після того, як штольні виснажилися, якийсь час жила в Кемерзі, російському поселенні в низинній області

Патера Орк неподалік вулкана Елізій, по суті на іншому боці планети. Їхній син, п'ятнадцятирічний Леонід «Лео» Кемхебеков — височенний, як і всі народжені на Марсі, — спирався на парту позаду батьків. Напівпрозорий гіпс із програмованого пластику вкривав його праве передпліччя: від кісточок на долоні — до ліктя. Та частина, що охоплювала зап'ясток, і досі пульсувала, рівняючи потрошені кістки.

Окрім Горана, Кассії та Кемхебекових, у класній кімнаті перебувала ще Майя Велет — войовнича чорнявка з обсіпаним ластовинням обличчям і косою до пояса. Схиливши голову, вона полірувала поглядом носачи черевиків.

Лео перебігав очима з директорки на батьків і назад, і помалу його обличчя витягувалося. Його привели подивитися на Майїне покарання, та після того, як у класній кімнаті з'явився чоловік із холодними очима й мовби з каменю висіченою бородою, все змінилося. І батьки, і директорка набули якогось безпорадного вигляду.

Загарія покректав і, тицьнувши в екран, запустив відео. Він розумів, що нічого нового не видивиться, тож лише вдавав, ніби прилип поглядом до планшета. Насправді Горан просто зволікав. Він би хотів обговорити ситуацію віч-на-віч із Майєю, вислухати її версію, проте Кемхебекови вже були в кімнаті, коли він прийшов. І це все ускладнювало. Страшенно ускладнювало. Бо попри те, що Горан переглянув запис із пів десятка разів, він так і не зрозумів, що, в біса, сталося.

Руеда та Кемхебекови вперли погляди в екран.

Відео було з цієї самої кімнати. З камери спостереження, що висіла над головою Горана. Кольорове, але без звуку. В поле огляду камери потрапляла частина парт і стіна із затемненого скла за ними. В центрі екрана — у проході між партами й упівоберта до камери — стояв Лео Кемхебеков. На стільчику перед ним лежала металева конструкція з кількох пружин і пари страхітливих, прикрашених зубцями клешень. Горан не здогадався б, що в нього перед очима, якби йому не пояснив Марко Велет, батько Майї: то був капкан, і не простий, а найбільший із будь-коли створених людиною — призначений для ловів великих ведмедів.

Ведмежий, трясця його матері, капкан. На Марсі.

Поодаль — у лівому верхньому куті екрана — збилася докупи група однолітків Лео. Серед них виділялася висока дівчина, яка, примружившись, стежила за хлопцем.

Майя.

Юнаки довкола неї звивалися від нетерплячки. Хтось жестами під'юджував Лео, хтось крутив пальцем біля скроні. Попри відсутність звуку, було видно, що всі навперебій щось вигукують. Лише Майя стовбичила нерухомо, наче статуя.

Лео на екрані нахилився до капкана, обвів поглядом спускову пластину, пружини під нею, потім глянув на дівчину.

І тоді Майя кивнула.

Горан стримав невдоволене покректування. Якби не цей кивок, він би розігнав їх усіх до дідькової матері: і вчительку, і вишкребка, і його батьків. Але Майя, чорти б її взяли, кивнула — дала відмашку, — після чого Лео опустив праву руку та стуленими вказівним і середнім пальцями натиснув на пластину, що приводила капкан у дію.

Далі трапилося те, що мало трапитися: капкан спрацював. Клешні блискавично зімкнулися, переламавши променеву та ліктьову кістки, наче сірники. Бризнула кров. Лео випростався — різко, ніби в нього з усього маху загнали залізний кілок. Один із його приятелів приклав долоні до щелепи та відсахнувся. Інший робив такі рухи головою, ніби ось-ось виблює. Усі щось навперебій вигукували та жестикулювали.

Сам Лео вчепився лівою рукою в передпліччя правої, роззявив рота й завив. Звуку не було, проте з того, як розчахнулася пащека, Горан міг уявити силу крику. Не підтримувана ні кістками, ні сухожиллями долоня теліпалася на шкірі та м'язах. Хлопець крутнувся на місці й метнувся до виходу, але, засліплений болем, промахнувся та налетів

на стіну. Боліло, напевно, пекельно, бо Лео, не припиняючи завивати, колотився головою об пластикову перегородку. Приятелі обступили його, силкуючись розімкнути клешні.

На галас прибігла Кассія. Спершу взялася розтягувати юнаків, але за мить, угледівши Лео, мало не заточилася.

І лише Майя зберігала спокій, із кам'яним обличчям споглядаючи, як корчиться від болю її однокласник.

«Це триндець, — подумав Загарія. — Просто срака якась».

— Ну що ж, — він поставив відео на паузу, склав долоні до купи та потер пучки пальців.

— Як бачите... — почала пані Руеда.

— Так, я бачу, — перебив її старий. — Усе бачу. А ви бачите, щоб хтось штовхав постраждалого? — він заговорив тоном приязним і водночас цілковито позбавленим почуттів. Кассія не очікувала на відсіч і примовкла. — Я не чую, — вигнув брову Горан.

— Ні, але...

— Хтось узяв постраждалого за руку та силоміць устроїв її в капкан?

— Пане Загарія, ви не...

— Чш-ш-ш, — Горан майже торкнувся губів директорки пальцем. — Пані директорко, ви надіслали повідомлення Маркові Велету, який, не покладаючи рук, працює, старається, щоб і вам, зокрема, було що їсти, де написали, ніби його донька ледь не відірвала руку однокласникові. По-перше, не руку, а кисть. По-друге, — він підніс долоню до планшета, наче рекламний агент, який силкується впарити товар незговірливим клієнтам, — не відірвала. Я не помітив на відео фонтанів крові, які, на мою скромну думку, мали б супроводжувати відокремлення долоні від передпліччя. А по-третє, пані Руеда, погляньте ще раз на запис. — Загарія повільно, так ніби рухався під водою, поводив долонею перед екраном. — Майю від постраждалого відділяють два з половиною метри. Ви ж не намагаєтеся переконати мене, що наша дівчинка навчилася ламати кістки самим поглядом? Чи, може, вважаєте, начебто Майя силою думки примусила постраждалого вчинити те, що той учинив?

Руеду драгувало те, як Горан уникає називати Лео на ім'я, але вона здогадувалася, що він вдається до цього навмисно, а тому не реагувала.

— Пане Загарія, річ же не в тім...

Горан не дав їй закінчити.

— Так, я усвідомлюю: Майя приволокла до школи ведмежий капкан. — Він метнув погляд на принішклих батьків Кемхебекова. — І, мабуть, ми всі погодимося, що Марс — неспідхоже місце для ведмежих капканів. Тому, пані директорко, я гарантую, що такого більше не повториться. Я запевняю, ми проаналізуємо сьогоднішні події, разом із батьками Майї зробимо висновки і дівчину буде належно покарано. — Ще один скупий напружений позирок у бік росіян. — Я обіцяю записати покарання на відео та надіслати відеозапис усім зацікавленим сторонам.

Остання фраза прозвучала так зловісно, що директорка розгублено закліпала.

— Що ви збираєтеся робити?

— Ну, пальці не відрубуватимемо. — Навіть Каміла здригнулася. Загарія витримав паузу, а тоді, показуючи, що жартує, підморгнув. — Але вигидаємо щось достатньо серйозне, щоб у родини Кемхебекових не лишилося й сліду від думок про те, ніби ми хотіли їх зневажити. Ну й щоб у Майї більше не виникало бажання залучати до навчального процесу неналежні предмети. Але, будь ласка, не перетворюйте нас на монстрів, — він акцентував на словах «ми», «нас», «наша дівчинка», даючи зрозуміти не так директорці, як росіянам: не лізьте, не треба, зачепите одного — матимете справу з усіма. — Так, Майя принесла до школи капкан, так, вона дещо необачно встановила капкан серед класної кімнати, але якби цей юнак не чіпав його, нічого лихого не сталося б.

Каміла чмихнула, проте... нічого не сказала. Якби на місці Загарії був Марко Велет, вона б, певно, вже вибухнула, але Горан... Зариватися зі старим дурнем, який, подекують, відчиняє ногами двері кабінету самого Йорга Флоріана, не видавалося хорошою ідеєю.

Директорка востаннє спробувала перебрати контроль над розмовою:

— Пане Загарія, я не можу з вами пого...

Горан нагородив її важким поглядом.

— Якщо комусь із ваших учнів прищемить пальця дверною стулкою, ви ж не побіжите до Йорга з вимогою депортувати на Землю проєктувальника повітряного шлюзу, адже так?

Кассія підбгала губи. Горан повернувся до Майї:

— Ти вже попросила пробачення?

— Я? — дівчина стрельнула спідлоба очима. — Ні.

Загарія клацнув пальцями та схилив голову. Майя пробурмотіла:

— Я... пере... прошую...

— Таке ще раз повториться?

— Ні... я більше так не робитиму.

— Тобі жаль?

Майя затамувала подих, помовчала і за мілісекунду до того, як пауза розтягнулася б до непристойності, крізь зуби процідила:

— Так, мені жаль.

Горан подумав, що над інтонацією ще годилося би попрацювати, але, як то кажуть, маємо що маємо, і з показною бадьорістю підсумував:

— Інцидент вичерпано. Усім дякую. Можемо розходитися.

— Пане Загарія, ви не...

Горан посміхнувся до неї, і Кассія, відчувши погрозу в тій посмішці, затнулася. Батьки Лео розчаровано перезирнулися.

— Пане Марате, пані Каміло, — Горан повернувся до росіян і двома пальцями торкнувся лоба над скронею — загальноновживаний жест прощання, який польові працівники на Марсі перейняли від астронавтів. — Було приємно познайомитися. — А тоді суворо глипнув на Майю: — Рушаймо, панянку.

Майя нагородила Лео тріумфальним поглядом і, неначе балерина, продефілювала до виходу з кімнати.

12:41 MST

Вони опинилися на зовнішній галереї, що тулилась до стіни купола Astrodome, найбільшого та найновішого у Ньюборні. Загарія потягнувся поглядом крізь укріплене полігональною кевларовою сіткою скло до Драконових гір, що виднілися на заході. На мить затримав очі на скелях, які здіймалися над вкритою осадовими породами рівниною: вижидав, чи ніхто з Кемхебекових не кинеється навздогін. Утім, двері за спиною залишалися зачиненими, і Горан, крєкнувши, попростував до ескалатора, що вів на перший рівень.

Майя посунула назирці.

Вони ступили на ескалатор, і дівчина промовила:

— Горане, пробачте. — Нора Велет, її мама, була двоюрідною племінницею Загарії, тож Майя доводилася йому кимось на кшталт троюрідної онучки. Попри це, дівчина змалечку зверталася до Горана на ім'я. Загарії того року виповнювалося сто двадцять сім, але після шістдесяти років на теломіді сивина майже зникла з волосся і він мав вигляд щонайбільше п'ятдесятип'ятирічного чоловіка, який стежить за собою: плаский живіт, худі стегна, ямочки під вилицями. — Я... це більше не повториться.

— Знаю, що не повториться.

Горан глянув на смартлет на зап'ястку. За чверть перша. Він спізнюється на нараду в Кам'янці. Через поїздку до школи день полетів шкереберть.

Вони проминули склад вживаних скафандрів Довера, мотель «Патера», ресторан мережі It's Food і Управління нагляду за гірничими роботами. Коли порівнялися зі входом до станції метро «Ньюборн Північна», Загарія нарешті запитав:

— Де ти взяла ведмежий капкан?

— Надрукувала на 3D-принтері.

— Хто дозволив? — Горан позирав на дівчину згори вниз, наче шуліка, що видивляється здобич.

На Марсі працювала ціла екосистема роботизованих 3D-принтерів, які давали змогу створювати що завгодно, зокрема і зброю, тож програми, які крізь них проходили, ретельно перевіряли. Не можна було просто завалитися до друкарського цеху та «виліпити» собі що заманеться. Точно не ведмежий капкан.

Майя зітхнула.

— Минулого тижня почалася практика з конструювання. Завдання було вибрати реальний об'єкт, змодельовати його в 3D і надрукувати. Ми саме вивчили основи інженерної графіки та програмування 3D-принтерів. Ніхто не заморочувався, тобто моделювали всякий мотлох, типу там люстри, шахові фігурки... або... ну, всяке таке, а тоді... — поки Горан розбирався з директоркою і Кемхебековими, Майя обмізковувала, як виправдовуватиметься, тож описувала все рівним, упевненим тоном, але що більше говорила, то дужче нітилася, заготовлені фрази розпадалися, потрібні слова вислизали і голос дедалі більше хирів. — Данка Марич надрукувала горщик для квітів, а Б'янка Еренфельд — фрактальний куб, хоча й той не моделювала, а завантажила з мережі. Шон О'Таллоран надрукував ДПМ-шолом у натуральну величину, але він був без скла, і я вирішила, що це якось тупо, і нудно, і... і...

— І надрукувала ведмежий капкан, — з неочікуваною лагідністю в голосі закінчив за неї старий.

Майя знову зітхнула.

— Не зовсім. На біології ми, е, проходили біосферу Землі. Вчитель показував фотки ведмедів, розповідав, що на них у XX столітті полювали капканами. Я спершу не повірила, а після уроку полізла в мережу, знайшла кілька моделей, ну і згадала про завдання з практики. Мені, звісно, жаль ведмедів, але водночас і цікаво... типу... ну... як воно... пра... працює...

Слова закінчилися. Хтось наче прикрутив кран у голові. Майя розтуляла рот, потім затуляла рот, але не витискала із себе жодного звуку.

Горан подумав, що, поки не пізно, Велету слід поспілкуватися з керівником виробничої практики у першій публічній. Бо страшно уявити, що ця мала виклепає в цеху після того, як почує про другу російсько-українську війну на уроці історії.

— Як ти примусила того йолопа вкласти руку в капкан?

Майя найжачилася.

— Я не примушувала, — веснянки на обличчі збіглися докупи. — Ви самі бачили!

Горан підняв і опустив брови. Лео Кемхебеков не міг бути таким тупим, щоб із власної волі застромити руку у ведмежий капкан. Чи міг?

— Не обманюй.

Майя шморгнула.

— Там різні пружини. Залежно від натягу ступки змикаються з різною швидкістю. Я перед тим спробувала з олівцем і зрозуміла, що з найслабшою пружиною встигаю відсмикнути руку, а тому, коли мене попросили, типу покажи, покажи, поставила її, ну, найслабшу, і кілька разів рукою натискала на спускову пластину. Лео сказав, що це якась

фігня, бо якщо я встигаю відсахнутися, то ведмідь і поготів. Я запропонувала йому спробувати і, заряджаючи капкан, поміняла пружину... на найтугішу.

Горан похитав головою. Чортяка.

— У нього не було шансів?

— Не було. — Чергове коротке зітхання.

— Ти згадувала, тобі жаль ведмедів. А цього дрища кирпоносого не жаль було?

— Ні, — ні вагань, ні навіть натяку на каяття в голосі. — Не жаль.

— Він образив тебе? — Горан зауважив, як напружилися Майїні вилиці. — Займав?

— Не займав, але...

— Кажи.

— Два тижні тому. Була перерва. Ми вийшли з класу. Данка, Лана, Шон. Макс Хоткевич. Ярро Куфта. Ще Ембер була. І Кора Монаган. — Загарія поморщився. Ембер була донькою ортодонта з Мідлдона Оуена О'Морана. Про Кору він нічого не знав, але, судячи з імені, вона також була з падді. Горанові не подобалося, що діти з Діаспори відвідують одну школу з ірландцями та росіянами, проте українська школа в Кам'янці давно не вміщала всіх охочих, тому вибору не мав. Майя помітила, як сіпнулося його обличчя, і додала: — Аріана Зоммерфельд теж була! Вона нечасто з'являється, а того дня була. Розумієте? — Горан кивнув, демонструючи, що так, розуміє. — І ось ми стоїмо, а цей козел підійшов і витріщився на мене. І спитав, чи людина без ніг може носити шкарпетки. Я відповіла, що ні.

Горан сповільнив крок. Майя, скося позираючи на нього, продовжила:

— Потім він спитав, чи людина без рук може носити рукавиці. Я знову сказала, що ні. Ну, це ж очевидно! А тоді він тицьнув у мене й запитав, чому... чому... — її губа затремтіла, — чому я ношу бюстгальтер.

Загарія заклав руки за спину. Люди, що траплялися їм галереєю, шанобливо розступалися. Секунд двадцять вони крокували мовчки, а тоді Горан буркнув:

— Наступного разу постарайся, щоб той вилупок запхав у капкан голову.

— Що?

— Я до того, що впродовж двох наступних місяців щодня після школи працюватимеш у полі з Лесем Кордасом.

Майя пополотніла. Вона нещодавно потоваришувала з Корою Монаган, разом із якою вже двічі тусила із самою Аріаною Зоммерфельд. Три дні тому Аріана натякнула, що запросить їх на вечірку в Мірафлорес, але через роботу в Кордасів про це можна забути. Щойно у класі прониохають, куди запроторив її Загарія, з нею більше не спілкуватимуться до кінця віків.

— Але... — почала вона.

— Що «але»?

Горанів голос затвердів, і Майя прикусила язика.

Одна з причин, чому авторитет Загарії з року в рік лише міцнів, полягала в його гіпертрофованому почутті справедливості. Він нікому не давав спуску, з особливою вимогливістю ставлячись саме до найближчих. Історії про те, як Горан докорами та прискіпуванням доводить до сказу власних дорослих синів, стали чимось на кшталт міських легенд у Кам'янці. Майя одного разу сама бачила, як Горан повівся зі своїм наймолодшим, Лук'яном. Того дня її, ще геть малу, не було з ким залишити, і батько взяв із собою. Майя сиділа у всюдиході та спостерігала, як пів десятка чоловіків скупчилися на краю тридцятикілометрового кратера Орабі в гирлі долини Ареса. Видивлялися місце для оранжерей. Горан щось розповідав, показуючи пальцем на дно кратера. Лук'ян відступив убік і теревенив із кимось по супутниковому зв'язку... забувши відтиснути радіотангенту. Його голос тихим тлом дзижчав у всіх навушниках. І тоді Горан, не перериваючи розповіді, підкрався до сина зі спини й з усього маху навернув йому копняка. Лук'ян злетів із крайки кратера і, не маючи змоги спинитися, поскакав схилом до самого дна.

Було смішно, ось тільки ніхто не засміявся. Чоловіки давилися, притемняли скло в шоломах, відтискали кнопки передавачів, бо знали: їм доведеться непереливки, якщо Горан уловить хоч один смішок. Пізніше Майя дізналася, що технолог із харчового виробництва Захар Шостак таки не стримався й гикнув. Його сміх лунав у ефірі рівно три секунди, проте цього виявилось достатньо. Горан тоді змовчав, та вже наступного сола Шостак поїхав працювати до Леся Кордаса. І харчовими технологіями відтоді більше не займався.

Майя не наважилася перечити й покійно мовила:

— Воля ваша, Горане.

— І перекажеш Лесеві, нехай запише відео, як ти там бовтаєшся з бачками. Щоби було що надіслати кирпоносому.

Дівчина не озвалася.

Вони дісталися входу на станції «Ньюборн Північна», але повернули в інший бік, до переходу, який сполучав Astrodome із приватним стартовим столом, де на Загарію чекав VIP-конвертоплан Boeing Evolution.